Контрольный экземпляр

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГIалгIIайн обкоман, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхарчу Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ШИНАРИН, 24 март 1970 шу. № 35(4387). Мах 2 кап.

ШУН ДЕКХАР, ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМХОЙ

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша укх деношка чIогIа теркам тIебахийта дуьйр халкъа бо-хамна производства резервех дикагIа пайда эцарехь экономе режим чIагIдарехь дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо. Цар кIоаргга тохк шоай предприятешка, учреждениешка, колхозашка, совхозашка латта хьал, гучадоах кхоачамбоацараш, хIаьта иштта белгалдоах дIахо производства эффективность лаккхъяра де дезараш а.

Цу лоархIамеча балха юкъе хьа-лаьре декъа лоаш республика колхозашкарча, совхозашкарча халкъа тIахьожамхоша а. ХIанз бIаьстан кхашкара балхаш дIадоладенначча хана цар къаьстта теркам тIабоахийт лаьттан культура лаккхъяра, техникех, удобренех бозза пайда эцара, продукци хьалкхаргa дIадоахийтачa хIара сомах хьахула пайда лаьхбара.

Шелковской районерча «Червленский» яхача совхоза халкъа тIахьожамхоша хIанз тIахьожам лоаттабу лаьтташка хий дилара, механизатораша шин сменех бойх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккхара. техника хийчъяра.

БIаьстанна кийчо яра балхаш мишта лел хьожаш дукха рейдаш яьй Ачхой - Мартана, Наурски, Ножай - Юрта районашкарча халкъа тIахьожамхоша. Цу районашкарча боахамашка дика лел хIанз кхашкара балхаш.

БIаьстан кхашкарча балкий халкъа тIахьожамхоша дика боаххо ер хиларах дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я. Цхьабакъда, хIанз къаьстта белгалдаь деза цу балла юкъера кхоачамбоацараш. Юбилейни шера лакха хьувкъам чунцара декхараш тIеийцад республика илат кхедераша. Цудухьа лоацаеча ханен агротехника дIадеххача тайпара кхашкара балхаш чаккхдахарах латт хIанз керттера декхар. Цу гIуллакха чIоагIIа лехара ба МалгIабика районерча «Ингушский» совхозера халкъа тIахьожхой. Цар вIенхашта къовсам лоаттабаш боахаме нийслуча кхоачамбоацарашна, лерттIа бIарг кхебаш вачачхьалкхен рузкъага. Техникех нийса пайда эцарга, социалистически доалахье лораярга дика хьажац Сунжански районерча Орджоникидзе цIерагIча колхозера халкъа тIахьожамхой. Кхашкаре байхаш дача дукха кхоачамбоацараш нийслу Наьсарен районерча боахамашка. Бакъда, цу гIулакха даннахьа оарцагIбулаш цигара халкъа тIахьожамхой.

ЛоархIамен бекхтокхамех ха я хIанз республика илат лаладераштта хьалхашка латтар. ДукхагIча дакъе бIаьстан кхашкара балхаш толамаш чаккхдахарах тийша ба хургбола хьувкъам. Цудухьа халкъа тIахьожамхой декхарийла ба кхашкарча балхашка ца хаддаш бIарг кхаба. Цар керттера теркам тIабахийта беза техникех нийса пайда эцара, агротехника яххеча тайпара дIайийнача культурашта гIулакх дара, къахьегама дисциплина лакхъяра, механизаторий хьашташ Iалашдара.

Цу гIулакха дукхагIа чекхьяха еза рейдаш. Хоьш ма дий, кхоачамбоацараш гучадахарах гIулакх чакх ца доалаге. Беррига низ тIабахийта беза уж сиха балха юкъера дIадахара. ХIаьта керттердар да кхоачамбоацараш хургдоаца гIулакх вIаштIехьдаккхар. Цу дакъе чIогIа пайдане я халкъа тIахьожамхоша чекхйоаха смотраш. Къаьстта терко е еза цу балха.

Халкъа тIахьожама районии комитеташ декхарийла я халкъа тIахьожамхой группашта цар хIанз бе беза балха хоадам боллаш йола программа оттае. керттера декхараш белгалдаха, цар балха отчеташка шоай ассемблешна каст-каста лацаргIа.

Халкъа тIахьожаме декъа лоткача доккхача эскара шиъ партейни кулгалдарах латт. Парте горкомаш, райкомаш, юкъъиндара партийни организацеш декхарийла я халкъа тIахьожама органий балха даим терко е, нийса лостам тела, хьалхашка латта аргIанара декхараш шерра дIадовзийта, уж кхоачашдара наькъаш белгалдаха. Даим йоаххо е еза халкъа тIахьожамхой зархара, цар сеххотам лаьхбара.

Халкъа тIахьожамхо хилар из хIара советски сага - патриото кхоачешдеш дола общественни декхар да.

«...Ялата, кIора, вашка, кхыча продуктей хIара мукт лорайра шоаш кхо ца беш мугIарерча болхлоша йоакхо аттара дIайоледу коммунизм», — яьйнад В. И. Ленина.

Иштта сийлен декхар да халкъа тIахьожамхоша кхоачешдер. Цхьабакъда, иштта лакха ба цар бекхтокхам а. Эггара хьалха уж шоаш хила беза хьокхаме къахьегаш, лакха принципиальность йолаш, кхоачамбоацаршна дIетхаштта къовсам лоаттабеш.

Халкъа тIахьожама органий хIанз лоархIамерча декхарех ца! да халкъа боахаме резервах дикагIа пайда эцара, экономе режим чIоагIъяра теркам тIабахийтар. Даим лораде, лебаде деза халкъа рузкъа. Кхашка дукхагIа чакхъяха еза рейдаш, кхайкае еза смотраш. ЛоархIамегIа йолча моттигашка вIашагIъехке еза халкъа тIахьожамхой посташ.

Советски наха деза денош да хIанзарараш. Уж кийчлуш ба В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди дезде. Къахьегама сов гIатташца накъабоах уж хьамсарча юбилейна. Цу сийлахьча ЦIей сийна шерра социалистически яхь а йоаржаь чуйхина къахьегаш ба укх деношка Нохч - ГIалгIайчен илат кхедераш а. Цу балха беррига низ тIабахийта къахьега декхарийла ба республика юрташкара халкъа тIахьожамхой а.

Сухалбе бIаьстан балхашта!

АЬТТУВ ХУРГБА

Сомн комсашн дикагIа хьувкъийтара бIаьсти деча балхашта юкъе я къаьстта теркам тIебахийта леладе деза уж тIайолча лаьтта чудолийташ хий диллар. Из гIулакх дика леладу тха сомий - баьцадаарий совхоза къахьегамхоша. ХIанзлехьа хий дилла дайнад 548 гектар йолча сомий бешамашка. Цул совгIа 110 гектара тIерча комсий бешамашта а чудолийташ хий диллад. Алл деза тха поливальщикашна уж балхаш геттара дика даь хилар. ХIара гектара, норма тIаккхоачаш а ел, 1200 кубически метр хий кхачийтад цар. Хий дIа ца кхоачаш вIалла моттигаш йисац. Шеко йоацаш але йиш я комсий бешамашкара укх юбилейни шера лакха хьувкъам чуба вина тIеийца декхараш кхоачашде цу гIулакхо дикка аьттув боаккхаргхилар.

Дикача хьала тIа ха тха совхозе гурахь дийна илат а. Юкъе йоахкъаш йоацаш цхьатарра хьатIадаьнна латт из хIанз. Цхьабакъда дегIа ма доагIа цук ниа «болиз» тарлуш дар этте хьалаш. Цудухьа, совхозе специалисташца дага а баьнна, хIара гектара 2,5 центнер кхоачийташ аммиачни селитраца подкормка о лоархIар механизатораша. Уж балхаш хIанзлехь даь даьнцад гурахь илат дIадийнача 539 гектара тIа. Из подкормка мара яц. Гурахь лаьтта воахаш а хIара гектара тIа 5—6 центнер а йолаш минеральни удобренеш аккхир гурахь илат дуьргдолчен, хIаьта бIаьсти баьцдаараш дуьргдолчен 989 гектар долча лаьтта.

Цу тайпара минеральни удобренешца подкормка яьй сомийк комсийн бешамашта а. Юбилейни хьувкъам лаьхбара 980 гектар кулача бешамашка хIара гектара 5—6 центнер а кхоачийташ минеральни удобренеш тайсай. Цул совгIа сомий бешамашкара ерриге гаьнаш яIа яьннай. ХIанз дIадоладаьд бешамаш лелаерша гаьнашта зе деча хIаманген лаьраштен, дукха бIаьстан юкъе бешамашта доккха химикатешца обработка елга. Мел эшаш йола препараташ кийча я. Цудухьа догдоаххьага я дIадоладаь балхаш дукха ха юкъе ца йоалийташ вистедаргхиларах. Дика къахьег лаьттан вIалдара комсаш мукъайоахаш боахкача комсаш лелаераша а. Уж балхаш даь дарга цхьаьаьин дийнахь, хIана аьнча 380 гектарах 250 гектара тIара ярш хIанзаь мукъаьлхай.

Района къахьегамхошта шоьтта баьцалдарам хилийта дош дина къахьегаш ба тха совхозе баьцаааараш лелаераш а. Хьувкъам лерххIача тайпара дина хилийтара лоардIама да хIанз цар дер. Кхы мел дараш дIадаьнна дукхьале баьцадаараш хургдолча кхай тIа 1100 тонн органически удобренеш ехкай, планах нха сларан зазр тони йолча.

ХIанз хьажкIаш, гидувргеш, кхьйола бIаьсти юа культураш хургйолча кхашка лаьттандара тIоадал сошяра маьдаш даьха даьннад. Шиъ дийнахь дар тха механизатораша уж балхаш. ХIаьта бIаьстан юкъе юа культураш нийщца дIаюаш я. Иштта 75 гектара тIа дIайийнад горох, дIабе болабаь вен. Юртболахама культураш дIаюча дика къахьег тракториста А. Мальсагова. Кхаь сохланх латтача шиъ агрегатаца хIара дейна 35 гектара тIа культураш дIаюв цо, хIаьта план — 28 гектар.

Цу дерригаче дикача гIулакхаша аьттув хулийтаргба юбилейни хьувкъам лакха хилийта.

Б. РЫБОЛОВЛЕВ,
Ачхой - Мартана района «Новосельский» совхоза керттера агроном.

ЗВЕНЬЕВОЙШ ДАГАБУИЛ

СО А КИЙЧА ВА ЯХЬЕ ВАЛА

Уйла тIаахийта йийшар из тхоай района «Экажевский» совхоза звеньевоа Итазов Берса статья. Бакъдуй из. Со а кхыча ахархой а дагардар да цо цу тIа дувцар. Балгалде деза ер шу цо яххача тайпара вашлургйоаца лер из юташ дIадахийта йиш йоацига.

БIаь гектарах хIаране тIара 50 центнер фуалъаьха хьажкIаш чуяккъаргъя из, — йоах Берса. Во хьувкъам бац из. Цхьабакъда, Берсана шийна а дага хургда со ала гIертар, лаьттанга кхы хIама юхе ца дуташ хьаэцаш рузкъа-м дац хьона из. Саг цецваллал хьувкъамаш тела йиш йолаш да Наьсарера лаьтташ, кхычахьа а хургда-кх уж иштта. Пхи - кх шу хьалхе, хьажкIаш кхеяра чIоагIIа теркам тIа а бахийта цох «кхай аьлав» яхача хана из 200 гектарах хIаране тIара 71 центнер фуалъаьха хьажкIаш чуера, хIаьта а юкъера хьувкъам мара ларкIанзар цох. Йоачаш кIезига а хилар цу шера.

Цул гIехьагIа «бIарг» хилар кхай аьлаьна. ТIаккха 30 центнер гектаро елча а доккхал деш ха ера. Аз айса дIадахача шера 32 центнер мара чуйнзар гектара тIара.

Лаьтташ мецденнлаги, уж эргадаьнналга дац из. Царна-м дукхагIа хьоанал еннай, хIара шера толлу деча балхий технологи а. ХIанз массане кхетадеш да хьажкIаш дукхагIа дIаерца, цар хьувкъам лаккхбарна мара ялата баланс чIоагIъе йиш йоацилга. Хьашташ дика да, тороиаш, резерваш йолаш я. Безам тIа е бахийта творчески къахьегаргдола мах мара кхы хIама дац цу гIулакха эшаш. Цу дакъе лоархIам болаш къамаьл да хIанз газета оагIонаш тIа дIадоладаьр, тхоах хIараенна чIоагIа пайдане хургда хьалха латтанарна карагIаьннар доаза, тхойла дагадоалаш из дIа-юкъ мер.

Аз айса укх шера сай опыт, знанеш, хьинар оарцагIдаккха чIоагIо яьй. Сай 150 гектар хулача участка тIа районе эггара йоккхагIа йолча тхоай Аьлте-Юртарча ферма доахан Iаьнгара диххал моша довкъар кхеде дош деннад из. Из декхар кхоачашдарна хIара гектара тIа 400 центнер хьувкъам кхеба беза. Тха районе хIанзалца 200 центнер мо-ш хьажкIаш гектара тIара аьлча дох дика хьувкъам лоаркIаш а хиннаб. Цудухьа дика кхетадеш за со айса укх шера де лерIар кхрачашде атта хургдоацилга. Бакъда, со дог тайша ва из гIулакх сайга чакхдоаккхалургхиларах. КIала лард ца йоллаш яхаш из из. Фуд са дог тешадер? Ер хоьйттал агIа хьувкъам кхебу из цхьан участка тIа. Йоаз сона цун хIара чIегIиаг, фуй бос, цун «оамалаш». ХIанз бокъонца кхеташ воагIа со звеньевойша участкаш ца хуьцар мел мавзе, мел пайдане хIама да. Сона хов айса цунна мел хьоанал еннай, цунна кхы сайгара фу эш. ХIара кха, хIара участок шин-шин чоалхане структура, тайп-тайпара белгалонаш йолаш да. Атта дац ахархочоа уж Iомае, царга вала.

Цу тIа масса хана Iайха леладеча лаьттанцара безам чIоагIIоу хьа, сагота хет кхыча участка тIа хьожавича, цхьа фусам хийцача сага санна. Сона зеденна хIамаш да уж. ХIаьта хьай лаьтта малагIа культура динагIа хул, уж мишта хувша еза хов хьона. Укх шара аз цу тIа силоса хьажкIаш кхею, дIадахача шера ялата кхеньлдаь, цу тIа уж «стерлинг» яха хьажкIаш яр, укх шера шераш «Одесская-10» яхача сортах я.

Уж сона дика йовзаш я. ХьажкIа а гIадам а дика хулаш я уж. ХIаьта селитра Iа техача чIоагIа егIадйолхаш я я. Хьоик санна дегIаух уж, цIегI сомлу, сиха урагIйолх. Масседи шу хьалха сай лаьтта кхеяьй аз уж — 300 центнера гIехдаьлар гектара тIара довкъар.

Довкъар дикагIа хургд, генарашна е каьйолча культараца Iа уж эяь дIаюйя — йоах сога хьайбаш леладераша. Зергьяц. ДоагIаш дац из, сога хьаьттача, хIана аьнча хIара культура лертIа дегIаьйтара царна эша сердал, маьлха йIоахал. Iы, хьонал, тIоадал тайп - тайпара хила еза. Цудухьа ши оаIа цхьана тарлац, шоайла новкъа кул, цу хьажкIай хьувкъам лохлу.

Сайна Iаь бIаьсти эшаргйола техника гурраха ялаташ чуйца воаллаше а тове, кийчъе воалалу со, графикашна а хьежаш уж балхаш тIехьа ца довхаш. Из дир аз дIадахача шера а. Механизаш, хьайбола тIехьаьюаза илманара со кийча йола дукха ха я. Укх дикъ шера ремонт ца еш лаьлаш из сай «Беларусь», укх дикъ шера мастерскешка хиннаш из, хIана аьнча кулг тох аз цох кха юкъе, бригаде, кхычахьа сеша латташ мукъа сахьат долча хана.

Лаьтта аьха дукха ха я. ХIара гектара тIа 5 центнерага дIакхоачаш суперфосфат, калийна тух тессад аз цу тIа укх шера, нормах эггара тIех тоссар а 0,7 центнер мара йоацача 1 центнер хиллал аммиачни селитра тессай. Иззал дукха хIана техай хеттий оаш? Из норма ялата лаьркIа дIашача хьажкIашта оттаяь я, хIаьта силоса дIаюраш дукхагIа дегIаенаяр, урагIъяхаяр аьнни дикагIа хул. Практиках хов сона цу боарама уж удобренеш церна атта гIаххьа йолга.

Укх шера кхо дилладаш аз лаьтта, хIана аьнча цох сов дизад из. Укх хтт шера цхьа шу дакадаш аз гектара тIа 10 тонн хиллал из ца дуллаш. Лаьтто ше хьахьокх из. Бос Iаьржбеннаб, сов хьаьнденнад. ХIаьта худар дукха даьтта телача толхадеш а ма хулий.

Укх тайпара дIае лера аз уж хьажкIаш. Агротехника бокъонаш сай лаьтта структурага хьежжа кIеззига хувца еаргья. Цар хьех хьажкIий мугIарашта юкъе 70 сантиметр юкъ йита еза яхаш. Аз 45 сантиметр мара ютаргъяц. Из тха совхозе массанена а хоьш да, практика даь хьехар да из. Комбайншта чилонш хургда цу лакхача, йикъача хьуна юкъе гIолла лела.

ХIанз похарашта тIехьа мамха а баькка «кхачаш» йатт из лаьтта. НагIахьа санна догIа, е лоа делхе кийчча мамха тIехьабийза латт трактор, из цу сахьате кхай тIа йоаккхаргья.

Иштта да со тешаву гIулакхаш, белгалонаш. Итазов Берса со шийца социалистически яхье хьех. Со кийча ва.

ХIаьта аз сайца яхье вала тIаьхьех хьалха тхо районе вIи деза хиния «40 лет Октября» яхача совхозера звеньевой Кодзоев Баькьудин. Цо цох фу оал хьажаш хургва со.

МАЛЬСАГОВ Осман,
Наьсарерча «Назрановский» совхоза звеньевой.

ХIанзале бIаьстан юккъе юа культураш бIаьш гектара тIа дIайийна баьнаб Шаьли района «Южный» совхоза кхаш лелаераш. ХIаьта хIанз баьцадаараш дIаде болабеннаб механизатораш. 60 гектара тIа кхедергда боахаме тайп - тайпара баьцадаараш.

Сурт тIа: тракторист Ибрагимов Сайт-Хьамзатн сеяльщик Сотиев Iербин ходаш дIабуеш боахх.

Т. ПАМЕВА сурт.

РАЙОНА ПАРТИЙНИ АКТИВ

Укх деношка Грознера КПСС Октябрьски райкома актив хилар. «КПСС Нохч-ГIалгIайн обкома XI Пленума итогаш района партийни организацe декхарехи» доклад йир райкома хьалхарча секретара Н. И. Костюченкос.

Прениех къамаьлаш дир «Октябрьнефть» меккаьтта доакхача управлене парткома секретара Н. Ф. Нефедова, Грозный яхача машиннаькъа станце начальника Л. Н. Нюхалос, № 53 йолча юкъерча школа завуча Ф. М. Сомнес, II Горбольница керттерача лора У. Д. Шутеева, ВЛКСМ райкома секретара Л. Т. Рыбинцева, райпрофсоюза М. Ф. Дьяченкос.

Активе къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIайн обкома секретара М. А. Дорохова.

Дийцача дешах сацам тIеийцар активе.

С. ШАДИЕВ.

«МАШИНОСТРОИТЕЛА» 40 ШУ

Тахан 40 шу доал «Красный молот» завода «Машиностроитель» яхача многотиражни газета хьалхара номер араьнна. Цу хана дена 2397 номер араьннай цун.

Тахан арадаьнначa газета хьалхарча оагIон тIа газета редколлегии цун болхлой - корреспондентий активи Нохч - ГIалгIайн АССР журналистий Союза правлене, республика «Грозненски рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало», «Комсомольское племя» яхача газетий редколлегеша даькъала бувцаш хьахьт дIахьайтарах бола хоам ба.

Хьалхарча пятилетка шерашка завод дегIайоалаяра, стахановски болам завода коллективе шерагIа боаржабяра, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша лоаттабеча къовсаме хьинара дакъа деннад газета.

Вай мехка Сийлахь - боккха Даьй - мехка тIом лаьттача шерашка партийни организацеша доккхa новкъостал даьд газета тIема задаче кхоачашъяра завода коллектив оаршагIйовхаш.

Къаьстта лакхбеннаб, газета лоархIам укх пятилетка шерашка. Газета оагIонаш тIа каст-каста араюха В. И. Ленина юбилее сийна яржача социалистически яхье хетаь материалаш, производстве хьалха латтарех лаьца очеркаш. Дукха терко ю газета къахьегама дисциплина чIоагIъяра, кагирхошта коммунистически кхетам балара, технически прогресс производствана юкъехьаьхьара, иштта кхыдолча дешай.

Укх тIеххьарча шин шера 1,8 лакхъеннай газета тираж.

К. СОКОЛОВ.

КХОМБАР—ХIАРАНЕ ДЕКХАР

ТОРОНАШ ЙОККХИЙ Я

Грознеснски швейно - производственни объединене массайолча цехашка хилар укх деношка «Производства резервех пайда эцилга тоадарахи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярахи» дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо хувцаш йола болхлой собранеш.

Цу лоархIамерча документах лаьца шолагIча цеха болхлой собране доклад йир объединене инженера К. А. Пошивайлос. Письмо Iодайшачул тIехьагIа цо лоацца дийцар материалаши паччахьалкхен средстваши кхоре хIамаш тегарий дукха тороваш хиларахи хIана а тIехьа шоай балхаца дукха кхоачамбоацараш нийслуш хиларахи.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча цеха начальника нов. Ковалевас дийцар шоай цеха коллектива резервах. Къахьегама дисциплина тоаяр чIоагIа лоархIаме хилар белгалдаьккхар цо, хIана аьнча хIамаш тегараш балха ха дукха зехьа йовю, цох производствана а пачхьалкхена а зе хул. Производства экономически эффективность лаккхъяра къаьстта боккха лоархIам болаш да арахецача продукце дикал лаккхъяр, аьлар цо. ЦхьоллагIча сортах дола товараш планах лаьрхIачул 0,5 процент дукхагIа арахеца дезилгех цох бергбола пайдех дIабовзийтар.

— Тха болх ритмачо дIа ца бохийташ цхьадола кхоачамбоацараш нийслу балха тIа, — аьлар мотористка нов. Орловас. — Тха цехе чIоагIа йIайха я, цхьаккха вентиляци яц, из гIулакх чIоагIа Iатк къахьегама овсарле лакхъяра. Цудухьа сиха оттае езаш я цехе вентиляционни установка.

Болх дикагIа дIабахийтара производствана юкъеккхьа йиш йолча кердадарех дийцар слесаря-ремонтника Погребника. Кийчача баркъашта чопилгаш догIаш йола спецмашина оттае еза, цул совгIа мугI ухача, чIегилг йолча кIадай энгашта оснаровка яра а керда машина оттае еза цехе. Цо боккха пайда бергба производствана, йоах цо.

— Электроэнергех пайда эцара болх дика вIаштIехьбаьккхабац цехе, — аьлар хIамаш тегача нов. — Зайцевас. Дукха моттигаш нийслу хIанз а тIехьа йоагIIачул совгIа электроэнерги йолеш. Делкъийга наь салоIаш болча хана цехашка йоагаш хул электрически лампаш, резетка чу дIачу а ехка латташ хул электроутюгаш. Из бахьан долаш эшараш киловатт-сахьаташ электроэнерги зехьа йов.

Собрани чакхйоаллаш къамаьл даьча цеха йоккхагIйолча инженера нов. Матюшинас дийцар къахьегама овсарле лакхъяра Iома а яь. лакха овсарле йола механизировани агрегат болх бе йолаялийта езаш хилар.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо массане къоагбалдеш тIа а эзаш, чакхъяха еза мероприятеш белгалъяьхар собране дакъа лоацаш хиннараша. Укх шера пехе дIа а оттаь болх бе йолаялийта лерхI кIадашта оснаровка яра йола ши машина, баркъашта догIа чопилгаш хIанзчул тIехьагIа дукхьала спецмашинаца мара догIартдоацаш гIулакх вIаштIехьдоаккхаргда. Арахеца продукци проектах лаьрхIача боарамагIа хилийтара кастта болх бе йолайолийтаргья механизировании поток. Цехе оттаергья вентиляционни установкаш, иштта кхы мероприятеш я чакхйоахаргья цига.

Цу тайпара болхлой собранеш хилар кхоалагIча, йиъалгIча, баркъаш довхача, кхыча цехашка.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДОЛАШ ДОЛА КХОАЧАМАШИ ЦАРЕХ ПАЙДА ЭЦАРИ

Ленина цIерагIча колхоза ерригача бригадий собранешка дийцад «Производства резервех пайда эцилга тоадарахи халкъа боахаме экономика режим чIоагIъярахи» дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо. Дукха хиннаш колхозашка къахьегамхоша цу тайпара доккха дакъа лоацаш йола собранеш. ХIаране шин-шийна дукхача хана деза дагадоаллар дийцар. хIаране инициатива нанрра гучаьлар уккхаза. Бригадай собранешка къамаьлаш даьраша мел дийцача дикача гIулакхий итогаш йир массеха хьалха колхозе, цул тIехьагIа дIахо йодача хана кхоачашъе лерхIа мероприятеш белгалйир. ХIаьта собранешка дакъа лацараша массане е кертагIдаьхар пайда ца эцаш йола резерваш дукха хилар.

ДIадахача шера деза хьаккхий дулх доаккхаш я колхоз. Цу гIулакхо торо хулийтаргья хьаккхий дулх хIара шера дукхагIа дакъха. Иштта дIадахача шера колхозе дерриге даьккха хьаккхий дулх йиъ бIаь тоин хилар, укх шера из цифра нах бIаьнига кхоачаргья.

Собране къамаьл даьча свинарка А. А. Конаревас белгалдир дулх даккхара темпаш лаккхъяра хилийтара дарглоаош хьал доакъара база боахаме йолаш хилар, в хIаьта хIара шера шортта довкъар Iалашде торонаш хилар а. Колхозерча 7600 гектар оахамех 3330 гектар хий декхаш да. Цу гIулакхо йиш хулийт доакъара культураш хIара шера дикагIа хьувкъе.

ХIанз колхоза хьаккхарч лелаераша мел деш дола балхаш керттерча даькъе култашца ду. ХIаьта хIанз хьалдеш я керда типовой помещенеш. Цар цу оттаергья най хинара механизмаш. Иштта мара йиш хургьяц хьаккхий продукцега дIабоза мах лохбе. Продукци дукхагIа яккхен цунга дIадодар лохден йиш хургья хьаккхарашта доакъара свеклан ябкхаши дукхагIа Iалашъйойла.

Хьаккхарч лелаеча боахаме къахьегама овсарле лакхъяра искусственни осеменени яр лоархIаме хиларах дийцар колхоза ветеринари лоро нов. Симонинси, зоотехника нов. Павловскен. НагIахьа санна фусамаш хьакъоастаяь хьаккхарч ца хуле, продуктивность хIара шера эшалла тарлуш хилар белгалдир цар. дийцар из гIулакх нийса вIаштIехьдаккхарах барга болча пайдах.

Къаьстта теркам тIабахийта безаш дар колхоза председателa нов. Лютиков даь къамаьл.

— Ильинская станице хьайбашта хьалхьача шин помещенена переоборудовани йича, аьлар цо, — цар чу леле вIаштIехьдаргда 300—350 нина хьакха. Царна тIехьара кхы тIа а 5 эзар гарта хьакхий хурск кхеергья. БIаь тоннаш хьакхий дулх да из. Цул совгIа, дIахо йодача хана колхозе хьалъергья хьаккхарч лелаю комплекс. Цар чу леларгья 8 эзар хьакха. Из комплекс хьалхьь аргья тIадовгIача шера.

Хоьш да хьайбаш леладерий толамаш растениеводствах тийша хилар. Цудухьа 1000 тонн дулх даккхара эша доакъара база Iалашъе торонаш хиларах, дийцар колхоза агроноа нов. Макаренкос. Из де вIаштIехьдаргда ялата культураш 800 гектарал дукхагIа дIайийча, цар гектара хьувкъам хий ца дехкача 20-и хий дехкача 30-н центнерга дIакхоачабойя. Иштта пайдане хургда люцерна дIаюргйола лаьтта 1000 гектарага кхоачаш шердар, дерригa лаьтта хий дехкаш хилча люцерна йийнача хIара гектара хьувкъам 50 центнерага дIакхоачаргба.

ХIанзалца дукха йол талхар из йокъа ца ярах. ХIанз аз кхы хургдац. Колхоза йолаш я кхоъ вентилятор. Кхы а пхиъ эцарг а я. Цу гIулакхо торо хулийтаргья дикача аьлах хьоар дукхагIа декъха. Укх шера 800 тонн доакххарга ва, тIадовгIача шера — 1200 тонн. Из гIулакх промышленни лярда тIа оттадергда. Укх шера вIашагIйолача доакъара бригаде оттаергья ОВМ-0,4 кирках йола кхо машина, хIаьта тIадовгIача шера ялх хургья уж. Цу гIулакхо торо хулийтаргья мае деза сентябре кхачалца хьоар дакха.

Кхоачашде йиш йолаш дийтеш уж декхараш? Колхозе хIанз дIайийна е 834 гектар баьцаш. Гурахь кхы а 366 гектар юргья. ХIанз колхозе вIаштIехьдоаккхаш да дукхача шерашна хьайбаш доажадара йола даьгIенаш хилийтара гIулакх. Кхо бIаь гектаров тIа хургья уж даьгIенаш.

Белгалъяь мероприятеш кхоачашъяра хадаш белгалъяьб колхозе. хIаьта хIара участка бекхтокхаме хургболаш коммунисташ а оттабаь.

Социалистически юртбоахам индустриальни рельсаш тIа бехкхара мехал да Ленине цIерагIа колхоз.

Колхозхой тийша ба белгалмел яь мероприятеш кхоачашъе йиш хиларах. ХIаьта уж кхоачашъяргa хьежжа лаккхлургья боахаме экономика.

Е. ИЗВАРИНА,
Грозненски юртбоахамий производственни управлене керттера агроном.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ГОЙТАРА АГИТАЦЕ ТІАХЬЕХ

Ленински юбилейна шерра кийчена еш. Наурски районан партийни организаце чІоаггІа теркам тІаьхьийт гойтара агитаце чулоацамна формаши вІахо тоаяра деша. Из ду ленински ди торжественно, хозагІа, мадоагІера дездара.

Плакаташна, стендашна, образно дихначи суртий панношна района колхозашка, совхозашка, предприятешка дика кхетадердолаш дуьц В. И. Ленин ваь 100 шу дизаьра сийна деш долчи гІулакхех. Плакатий, транспарантий, тІаьхьехамий керттера тема я Ильича юбилей кхьахьегама кердача толамашца белгалдаккхар.

Декхний а бекктохкамо а декхараш да юбилейни шера тха къахьегамхошта хьалхашка латтараш. 39 эзар тонн кІат, 3850 тонн дуьх, 8360 тонн шура, 845 тонн тха, 75300 тонн комсаш, кхьйола юртбоахама продукци ёккха декхар тІаийцад цар. Юбилейни шера тІаийца декхараш кхочашдара района къахьегамхой а сарцатІбахара пайда эц гойтара агитаце тайп-тайпарча средствашк. Производственни коллективашкаш участкашкаш долаш да района партийно - боахама активо беррингача къахьегамхошка даьккхайкарал. Цу тІа къовстадаьд декхарши уж кхочашдара наькъаши.

Гойтара агитаце средствашта юкъе тхонд эггара лоарІамегІа хет плакат, панно, щит, хІаьта уж тІахьехама тимаге хьежжа дикагІа гургадолча моттиге хьалтохар. Масала, районни электрически сетанта хьалхашка высоковольтни лине тайпарча мачташ тІа оттайир йоккхача Электростанце фоне ГОЭЛРО план бе а йоаллаш Ленине портрет тІадолахоза кийчдаь щит. Цунна кІал гІолла яздаьд: «Ленинна алтадаьллар кхочаш кинкад», аьнна.

Наурски станицерча парке цІайаки метр лакхача, цхарал тІа кІоагІдаьча алапашка яздаь да «Ленинизмана тешаме хилар вай котвлолаш хьахуля хьаст бу», аьнна. Алапашта юкъе оттаьйй Ленина йоккха силуэт. КІезигга дІахо ваьлча клуба хьалхашка хьалтеха доал Іалаьмате доккха марсен жІовнен сурт, «Сийле хийла къахьегамна» яха дешаш тІа а долаш. Из дерригa а парки цунна гоннахьара территори кийчъяра композицена органически дІаьуш да.

Майдаши улицаши кийчъечаюкъейоагІа ленински тематика. Тха поселкайи станицайи улицашка хьалтеха доахк «В. И. Ленин ваь 100 шу дизара — сийлениа пакъадахар», «Ленин даим дийна ва», «Сийле хийла Ленина парте», «Ленин массала а вайца ва», яха а кхьдола а тІахьехамаш, лозунгаш, панной. Районни центра Ленина цІерагІча улицагІа водача Ленина силуэт тІайолча щиташ тІа деш. В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах КПСС ЦК баьча Соцам тІера дешаш. Хьалкарча шиташ тІа яздаь да парти тІехьа тІайовгІача хана а лорзагІа ца йоалаш ленински новкъа гІоргья, аьнна. ТІехьа тІадоагІача щиташ тІа хьахьокх ленински ноиъз вахар фул.

Гойтара агитаци тематически лостам болаш, эмоциональность йолаш хилийта гІерт тхо. Масала, Наурски станице бодача шоссейни наькъа дІоаххала доахкача коза кийчаьча щиташа хьахьокх Ленина парте хьалхленца советски халкъо хьабенача йоккхача наькъа этапаш. Безаме кийчдаь да школашкара, совхозашкара, предприятешкара дуккха ленински цІеноц. Цига художественни произлеленей репродукцеята улув латт хььдла дола кхайкаралаши тІахьехамаши тІадола стекланши плакатиши. Хьакхаме кийчдаьд «Наурский» комсий совхоза отделенешкара ленински цІеноц. Ленински цІа дикагІа кийчдара конкурс кхайкаьй совхоза парткомо директан. Комсаш кхаьча болхлошти юкъе шерра политически болу бен йола моттигаш а хиниа дІаэттад уж цІеноц. Цига керттерча даькъе дІайовхийт В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах йола Тезисаш, социализми коммунизми хьалъеча сийлахь-йоккхий ленински идеяш советски дахиьо, социалистически мехкий вежарашха долча халкъаша минита кхоачашъю.

Тха колхозийн совхозийн партийни организацеша теркам тІабохийт культурно - просветительни организацеш араьхара а чура а дика кийчъяра. Клубашкеш культура цІеношкеш дика кийчъяьй В. И. Ленина вахараш балхаш хетаь фотовыставкаш, стендаш, панной, иштта дика кийчъяьй коммунизм хьалъечун моральни кодекса принципаш, боахам экономически дегІабоагІаш хилар чъахьокхаш дола юбилейни шера хьалхаппча латта декхараш.

Гойтара агитацен пайда эшара чулоацами формаши къестаю колхозийн совхозийн парткомаша, юххьанцарча организацей партийни бюроша. Царна цхьана КПСС райкома пропаганда агитацен отдела тІахьожам лоаттабу гойтара агитаце идейни лостама. Плакатa меттаца пропаганда тоара дешашка хан - хаинахьа хьеж парте райкома бюро.

ГІулаккхаш цаІ шоллагІчон тІехьа доагІаш цийса хилариен цхьан хІамена тІаерзаь хиларцен белгалйоалаш я «ЦІе байпакх» яхача колхоза гойтара агитаци (парткома секретарь И. В. Решетей). Гойтара агитацега гІолла укхаза шерра дІадовзийт хьалха латтараш, производственни коллективаша даьха толамаш. ХІара жа Іуй бригаде, шурий-товарни ферме хьалтеха доахк жа Іуй, доаркай Іаьсий лелaдерий социалистически декхараш.

Колхозхой балха баха станицера арабаьлча царна хьалхашка отт Владимир Ильич Ленина доккха сурт. Цунна кІал яздаьд «Вайна де дагалаттар — коммунизм». Из гІулакх кхочашдеча коммунизм хьалъеча, шоашкара доагІа дакъа лоац колхоза къахьегамхоша а.

Гойтара агитаци художественни хоза кийчъяр дуккхача даькъе на кийчъеча художникех тийша да. Массала а аллац тха художникаш маьоагІара профессионально кийчбенна. Цудухьа тхона лоаро республике, художественни фонда болхлой низашца царна лаьрхІа хан-хаинахьа семинараш яр, курсаш яккар. Цо новкъостал дергдар гойтара агитаци наьха дикагІа я дуккхагІа а бІаргтІаоттаргболаш товара.

М. КЕРИМОВ,
КПСС Наурски райкома секретарь.

Маьхера предложени

Мехкдаьтта цкъара чакхдоаккхашехь бензинах сероводород хьакъовствара способ кийчъярах СССР Министрий Совета кердадарийн изобретений Комитето авторски свидетельствош деннад Гипрогрознефта инженерашта О. В. Грессела, В. Г. Слепова, М. С. Серебрякова, Э. Л. Рисензона. Цкъара мехкдаьтта чакхдоаккхаш цуннара цинне хьакъоастаю сийрда продукташ: бензин, лигроин, фатаген, соляровн дистилят. Иштача бензинах цкъара чакхдаьккхача мехкдаьтта бензин оал. Серинсти хІамаш увча мехкдаьттах кийчдаь бензин боахаме пайдана хилац. цІеньенна уж хІамаш дІа ца къастандаь.

10—15 процент щелоча-едкинатре маркхалца цкъара мехкдаьтта чакхдоаккхаш бензин цІендара способ йовзаши хІанэ а тІехьа пайда эзаши я.

Кердача способах цкъара чакхдоаккхаш цхьатарра болх беча шин аппаратах чакхдоаькх бензин. Цу хана цуннара хьакъаст сероводород увш йола екъа газ коача гази (вІашагІьйна пропан, бутан, пентан) стабильни бензинн. Газ цІеньеча установкашка екъача газацара хьакъоастаьча лакха концентраци йолча сероводородах серни кислотни массинахьа чуа кІуан хьабу. Коачача газах мехкдаьтта химически газофракционирующи установкашка эша бедал кийчъю. ХІаьта стабильни бензин цхьаккха хІама ца увш цІена, халкъа боахаме пайдана хул. Цудухьа автораша кийчъяь способ мехкдаьтта цкъара чакхдаккхара установкашка меттал ерригсоюзни мехкдаьтта доахочен газовни промышленноста установкашка а пайда эца могаьй. Маьхера чоалхане оборудовани юкъеххахьа ца сзарах лоархІаме мероприяти я из.

ХІанэ Вознесенскерчен Ставропольерчен газобензинови заводашка, гази мехкдаьттен чакхдоахача шерра балха юкъейихьай инженераша ше. Грессела, Слепова, Серебрякова, Рисензона кийчъяь ши аппарат, Карабулакски газобензиновни Грознерча газ чакхйоахачен заводашка а балха юкъехьоргІолаш я уж аппараташ. СССР миннефтехимпрома "технически управлене Главнефтехимпереработка управленега мехкдаьтта цкъара чакхдахаро наькъаца бензинах сероводород хьакъестаяра способ могаьш, ерригсоюзни масштабе ца шерагІа балха юкъаяхьара гІулакх сихагІа къоастадар дийхад.

И. АЛЕКСЕЕВ,
ВОИР-а член.

ТІЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

БОЛХ ЛЕРТТІА ВІАШТІЕХЬБАЬККХАЧА...

Укх шера хьалхарча шин бетта 666 эзар сом пайда ца эцаш дисад 14 гІишлошъеча организацей. Цифраша шоаш хьахьокх цар кхоачаш ца доьча балхий боарам мал боккха ба. Цхьацца бахьанаш а доахаш шоашта тІера бехк дІабаккха гІерт кулгалхой. ХІаьта маларра аьлча цар целеустремленность йоацилга, болх Іилман ларда тІа вІаштІехь а баьккха боахам лелабе ца кар да из. ШоллагІа бутт боалаш латт шу организацей кулгалхой дІа-хьа хьайна ца боалаш. Цар балха оперативность мела хилар хьахьокх укх цхьан масала. Укх шера 1 январе йистевьха хайра хІама де ца дезаш кийча хиина объекташ хІанэ а тІехь йистеньхайза я. «Хьехархо», «Машиннакъахо», «МалхбоалеІ» яхача кооперативашта, ГАРО завода, кхьча предприятешка наха чубаха хьалдеш латта цІеноц да уж.

Цу организацей партийни, профсоюзни, боахама кулгалхоша тІадилла гІулакх кхоачашдара шоаш бехктокхаме ларкІаш, производственни къахьегамен дисциплина чІоагІъяьш. ГІишлошъеча площадкашка болхлой бытовой хьалаш тоадара деш хІама дац. Болхлошта бІоахбала, кулгюхь дила, Іохайла хІама дац моттиг яц. Болхлошта делкъийна дІайха хІама дуаделга вІаштІехьдаьккхадаш цхьаннахьа а.

Боахама, партийни профсоюзни организацей кулгалхоша шоай боахамаш тІехьадисара бахьанаш белгал я даьха гучаяха еза кердa резерваш. Графикат шоай балхаш деншехь а шоаш даьза дися балхаш чакхдаха деза. Кадрони болхлой дикагІа йоькхо е, производственни къахьегамен дисциплина чІоагІъе еза. Шин гІулакха бехктокхам боваргболаш, цхьаккха кхоачамбоацараш ловргдоацаш Іомабе беза болхлой, лакхбе беза производственни участиa кулгалхой бехктокхам а.

ХІара коммунисто, комсомольца декхар да мугІерерча наха ударни къахьегаш хьокхаш толар, технически прогресс чакхьаккхар сихдар, производства экономически эффективность лакхъяр. Юбилей тІакхоачаш шоай декхараш кхоачаш ца деш цхьаккхе гІишлошъяр организаци хила йиш яц.

Шин бетта плане кхоачаш ца ю гІишлошъю организацеш:

Организаци		кулгалхо	парторганизаце секретарь	процентаца кхоачашдаь
«Чечнпромстрой»	СМУ-3	Евтухов	Муталипов	94
»» »»	СМУ-8	Федотов	Савельев	87
»» »»	СМУ-11	Гутерман	Курбатов	82
»» »»	СМУ-1	Пермнов	Базоркин	86
»» »»	ЖКК	д. кх. Трусилин	Колодий	85
Новогрозненски ТЭЦ СУ		Иванов	Дорошенко	84
СМП-131		Асвацатурянц	Тарасов	75
МВД СМУ		Казинников	Куценко	89
Чечнгсельстрой	СМУ-4	Мурдалов	Гашин	95
	ПМК-432	Боров	Тутаев	98
Минторговле СМУ		Егоров	Богомолов	75
«Чечнгазстрой» трест		Карапевский	Сапунов	91
Транспортни управлене СУ		Вышкварко	Микунов	76
Минсельхоза ПМК		Талаев	Посыльченко	66

ПРОИЗВОДСТВО ДЕГІАКХУВЛАРАШ

В. И. Ленина юбилей сийна цехашка, участкашка, отделашка рационализаторски болх дикагІа вІаштІехьбаккара хьажара шоллагІа этап чакхъяьннай Грозненски ремонтно - механически заводе. Берригаш а 44 рационализатор вар цига дакъа лоацаш. Хьажар дІакьоча юкъа кийч а яь 52 предложени елар цар. Царех 29 предложени балха юкъеяхьарах заводa хиниа пайда 29,9 эзар сом да. Эггара дикагІа да хьокхамаш № 4 йолча цехен конструкторско-технологически отделен рационализаторий. Къаьстта творчески дика къахьийгар рационализатораша В. А. Рузикова, П. П. Сарапцева, А. М. Косенкова, Б. В. Антонова, В. Г. Компанцева, Г. А. Лучинкова, В. К. Корнева. Дукха маьхера предложенеш кийчъяьй цар. Цар тІа доаша къахьегама оасарле лаккхьяра, производства технологи кердаяккхара, маьхера материалаш дуккагІа кхоира, балха хьали кхерамлен техникен тоаяра дешаш. Холуш тоабеннай № 2 йолча цеха, котельно - сварочни участка рационализаторий болх а.

Хьажара итогаш яьй завода администраце, профсоюза комитете, ВОИР-а Совето, БРИЗ-ои (завода рационализаторийн изобретательийн бюро) заводе хьажар дІахььара оргкомитетон. Творчески болх къаьстта дика вІаштІехьбаьккха лелабарах заводе хьалхара моттиг хьожайир Н. Е. Шамданий начальник волча № 4 йолча цека. Цул совгІа ахчан совгІат а деннад цеха коллективана. Участкашкен отделашкен юкъе хьажаре кошъьлар хьокхаме творчески къахьегаш хьаена А. М. Петренко керте латта конструкторско - технологически отдел. Цу отдела а ахчан совгІат хьожадаьд. Иштта совгІатаца белгалъяьккхай №№ 1, 2 йола цехаш а. Хьажар дІакхахьар чІоагІа пайдане гІулакх да, хІанн аьлча цу наькъаца болхлой творчески дегІаахараl совгІа производства резерваш дикагІа гучайоахалу.

Л. ХАЖИЕВ,
мастер, Грозненски ремонтно-механически завода профсоюза комитета председатель.

Ловозера яха юрт уйл Кольски ахгІайренна юкъа, ГІаьнахьа — бирса тундра. Ловозере бах саамаш — вай мехкарча эггара эІамагІа долча къамех цаІ. 2000 сагай кІеззига тІех мара бац уж. Массаза а саьрч лелабеши чаргхьа укаши баьхаб уж.

«Тундра» яха саамени колхоз — Кольски лаьттан тІа эггара йоккхагІа яр. Боахама 33 эзар сай ба. Аьхха дІадахача цкъан шера 1 миллион совгІа дохад яьккхай цига, хІаьта цунах 483 эзар сом — цІена пайда ба. Колхозхочун бетта юкъара алапи — 230—250 сом.

Тахан Ловозерача вахараш батта хьалаш [illegible] дах. Саьрч лелабераша гоа а дІайха хий а [illegible] йола квартираш [illegible]. ХІара доала кІента яц [illegible], электробытовой [illegible] а. [illegible]

СУРТАШ ТІА: Ловозерана [illegible] саамени юрта юкъе; (аьрдагІерчун тІа): «Тундра» яхача колхоза дикагІболча бригадира — саьрч лелабарах цаІ коммунист Павел Иванович Артиев.

С. Майсторовена сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДА ДУНЕ ХЬАЛДЕРИЙ

Вай мехка массахьа сага хуле тамаш я болхлойи ахархойи цхьоагІоно советски стройга боккха кхоллама низ болийта а, ше эшалгурІоацача хьакха хилар а ца ховш. Шойла доттагІал дойна шин класса цу йохаргІоацача цхьоагІон символ — Маркс Гоки — дунен тІарча дерригача мехкашка шерра йовзаш я. ХІара къахьегамхочун дега еза я из.

Болхлойи ахархойи цхьоагІо хьаяр, из вІаштІехьъялар, дегІавахар Коммунистически парте, В. И. Ленина гІулакхашца айхха дувзадеииа да. Дунен халкъашта юкъерча болхлой боламе эггара хьалха Ленин теоретически кийч а даьд, практике Іалаш а дьад къахьега классаш керда дуне хьалдерий цхьа цхьоагІо а ю вІашагІтохилга. Цо белгальяьй из чІоагІлургйола лорлаш, вахаре из хьагучаоргйола дуккхача тайпара формаш хьахьекхад, дІахьаьхкувлача революце керттерча низа — болхлой классана цийсса къахьегаш бола ахархой революцени къовсаме Іалаьмате боккхача лоархІаме хила безаш хилар.

Октябрьа хьалхагІарча шерашка а тІехьа Ленина вывод яьй, социалистически обществени строй хьаяра болхлойи ахархойи овлангара хьашташ цаІаш хилара ларда тІа латта цар цхьоагІо хилазза ерг ца хиларах, цу цхьоагІонера кулгалдара аькъа болхлой классага а долаш Ленина хьалхкагІе а гуш хиннар бакъ хилар чІоагІдир дІахорча ерригача революцини опыто. Болхлой-ахархой цхьоагІо, доттагІал долча шин классо цхьана леладеча гІулакхий къаьстта шин тайпара форма хиларах терра, тахан коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме ра, коммунистически общество хьалъяра овлангара проблемаш къестаечара керттера низ а хиния латт.

1.

Болхлойи ахархойи ленински цхьоагІонах ког гІортилга а еш, укх тІеххьарча шерашка вай парте голаме чакхбеах экономически эффективностаген Іилма-технически боарамген диллача дунен тІа эггара хьалха латта халкъа болхам хьабара тІаберлабаь цикъ. ХІанз тІа-тІа дуккагІа хьалхарча плане уоттаду **социализма хьалашка шиъ социальни чІоагІале беррингача къахьегамхоша вежарашка цхьана гІулакхаш леладелга а долаш йола Іилма-технически прогресс сихъйнза ярт ца хилар.** Іилма-технически революци шерра йоаржаяр хІанз капитализмаген социализмаген юкъе латтача исторически ялха керттерча участкех цаІ а хиниа дІаэттад. Цу яхье котало йоаккхилга Іалашле. коммунизма материально-технически база хьае ца иргъяц болхлой классен ахархойи болх дІахо дика вІаштІехьбаьнна, вІаши хьашт хилара ларда тІа латташ ца хуле. Цу тайппара, болхлойи ахархойи цхьоагІо ма могга чІоагІъянза ярт ца хилар а вай обществе цуя лоархІам керттера хилар а белгалдоал эггара хьалха социалистически производство дегІаккхувлара хьаштанца.

Советски мохк дегІаухача хІанзарча этапе а ахархошарча цхьоагІоне керттерча лоархІаме болхлой класс я. Болхлой классо — материальни рузкъаш хьадеча керттерча низо — къахьегар бахьан долаш арахеца промышлении продукци укх гІеххьарча баркІ шера шоаза совгІа дукхагІа хиннай. Цу хаина технически прогресс хьалхайоахаш дола доакъош сихагІа дегІаккхувлар бахьан долаш цІенхаштта хувцалу промышленность структура, хІаьта долче, болхлой класса низаш нийсдаь дІа-юха оттаделга а. Цо новкъостал ду ахархошара цун цхьоагІо кхы а дуккагІа чІоагІъера, хІанна аьлча юрта боахаш технически кийчбаран из дегІабара темпаштен болхлой классо еш йола влияни чІоагІъю.

Болхлойи ахархойи цхьоагІон лоархІам дІахо лакхбанза баргбоацаш хулийт юртбоахама производство айяра хьаштана а. Вай мехка арахеца юртбоахама продукци 60-ча шерашка кхоалагІа дакъа хІана хиннаш аьнна дукхагІа хиннай. Юрташкарча къахьегамхоша из боккха толам баьккхаб промышленностерча болхлоша хадданза новкъостал дар бахьан долаш. Партен паччахьалкхенон, болхлой классен колхозни ахархойи цхьоагІонах чІовгІа ког гІортилга а еш, торо хилийтай юрта боахама низ бола хІанзара материально-технически ларл оттае.

Іилма-технически прогресса фронт юрташка хадданза шерлу производствана къаьст-къаьста элементаш меттел, цуи бІарчча доакъош а тІа-тІа кІоаргагІа чу а лоацаш. Электроэнерги шерра юкъейоалара ларда тІа хьаеш я юртбоахама производства машинаши технологин. хІана аьлча духхьал из электроэнерги я эггара хьелха къахьегама лакха индустриальни методаш юрта боахама юкъе яхьара ларл хургъяр. Юртбоахама производствана комплексни механизаци электрификаци ярга, цул лаьттанта химизаци мелиораци ярга хьалхагІа мІаккха а ца дахнйтача тайпара дукха ахча ухийт хІана. 1970 шера юрта боахам дегІабовлабарга хІадоар 5,7 процент дукхагІа а хинна, 19,4 миллиард сомага дІакхоачаргда. Производственни гІирсаш хьалдарген техника эшарген дІайохийтача паччахьалкхен централизовании капиталовложеней беррига боарам 7,8 миллиард сомага кхоачаргба. хІаьта из 1969 шерарчул 15 процент дукхагІа да. Пхе шера юрта боахамга дІайохийта ерригa централизовании капитальни вложенеш 82 миллиард сом хургья, цуя хьалхагІа дІадахача пхе шерарчул 1,6-зза дукхагІа.

Кхетадеш да, Іилма-технически прогресса наькъа тІа юрта боахам дегІаккхувлача керттерча лоархІаме болхлой класса индустриальни отряд хилар. Аьлча кхоачам ба, 1970 шера юрта 312 эзар совгІа трактор, 156,5 эзар грузовой автомобиль, дуккха тракторни прицепаш, экскавтораш, бульдозераш, скреперш, кхьйола юртбоахама машинаш лургхилар. Юрта дІахо дегІайоагІартьа электрификаци а. Цу доллача хІаманна тешал ду, болхлой классо вежарашха деш дола новкъостал —юрта боахама материально-технически база дегІайоалвеча толамаш дахара лард хилара.

Юрта боахама технически прогресса баинхалонех цаІ сенах латт аьлча, из латт, материально-технически средстваш телаш дола промышленноста доакъош дегІа ца доаладича индустриальни ларда тІа из юха кийчбелга вІаштІехьдарг ца хиларах. Цудухьа къаьстта лоархІаме да, городан юртан, промышленноста а юрта боахама а, производства паччахьалкхени колхозно - кооперативни секторашта юкъера экономически бувзамаш эргадоахаш товделга болхлой классен ахархойи цхьоагІон ларда тІа деш хилар.

Из цхьоагІо дІахо чІоагІъеро новкъостал ду саготагІа дола декхар кхоачашдара: йоккхача производствах йола ерригa гІойленаш социализмаген коммунизмаген дІаяхийта, хІанзарча индустриальни ларда тІа юрта боахам чІоагІагІа дегІаккхувлара.

Болхлой классен ахархойи цхьоагІон керттера ларл, экономически кІийле а производства средствашта цхьатарра социалистически доалахье хилар. ХІанзарча этапе цо къаьстта йоккхий торонаш хьаелл городан юртан юкъе хадданза бувзамаш леладара, промышленностерчен юрта боахамерчен къахьегамхошта юкъера гІулакхаш эргадоахаш тоадара. Укх тІеххьарча шерашка доккхий дика хувцамаш хиннад колхозий екъаш йоацача фондашка, доходаш екъача. Цо кооперативно-колхозни доалахье кхы а дуккагІа гаргаю дерригача халкъа юкъарчоа. Цу тайппара, колхозни строй дІахо чІоагІъяр ахархошта шоашта юкъе а дикалгахьа хувцамаш хилара маІан долаш да тІа -тІа дукхагІа вІашн гарга бахар, цар хьашташ болхлой класса хьашташца вІашагІъяр.

Болхлойи ахархойи вежарашха дола бувзамаш чІоагІдара даькъе баьккха лоархІаме гІа — юртбоахамен промышленни предприятешта кооперировани яр. Из тІа тІа дукхагІа практически лоархІаме хулаш доагІа юрта боахамерча Іилма-технически прогрессаца дувзадения. Ленина белгалдаьккхад: «...социализма декхар да промышленности лаьтта леладелген гарга кхуллар а вІашагІтохар а» (Соч. бизза гуллам, т. 42, оагІ. 15). Из декхар кхоачашделга оттадаьд КПСС Программа тІа. Цу тІа аьннад: тІа-тІа дукхагІа, экономически эшаш хиларга хьежжа хьахургья юртбоахама производство цуи продукци промышленносте чакхьяхарца органически цхьана таръеш йола аграрно-промышлении объединенеш, юртбоахамен промышленнии предприятешта пайданагІча тайпара специализаци а кооперировани а еш.

Аграрно - промышлении комплексаш производствана юкъеккхьаро тешал ду, доалахье юкъара ерзаяра боарам лакхбенна хилара. Из бІаргагургда аграрно-промышлении кооперироване принципаш тІа болх беш йолча Краснодарски краерча, Украинерча, Молдаверча специализировании совхозашкен колхозашкен хьежача. Цу тайпарча объединенеша дика торо хулийт Ленина хьалххагІе а гуш хинна из эггара чІоагІагІа бола бувзам — лаьтта леладарен промышленностан юкъера цхьоагІо оттае. ЛоархІаме социально-экономически гІулакх санна, болхлойи ахархойи гарга бнгарга, цар классови цхьоагІо чІоагІъярга бодача новкъа гІолла баьккха керда гІа санна лоархІ парте уж объединенеш. Цу цхьан хинна социалистически доалахье ши форма болаш хилар бахьан долаш болхлой классан ахархоштен юкъе хІанз укх сахьата белггалара башхалонаш юс. Цхьабакъда, советски общество коммунизмага бодача новкъа гІолла дІахо гаьна яларга хьежжа тІа-тІа дукхагІа гаргаухаргья кооперативно - колхозни дерригача халкъа юкъарен доалахье, шинна класса а хІаьта иштта социалистически строй хьаккхеллача интеллигенце а хьаштий цхьоагІо чІоагІ а еш.

2.

Керда дуне хьалдерий ленински цхьоагІоно вай партена торо лу коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме социально-политически даькъера доккхий декхараш толаме кхоачашде. Эггара хьалхарча плане латт укхаза социалистически демократи дІахо дегІайоалаелген Советски паччахьалкхе чІоагІъелген. Уж декхараш кхоачашдара **хІанзарча хьалашка а Советски Іадала керттера политически ког гІортолга лоархІалуш я йохаргІоаца болхлойи ахархойи цхьоагІо.**

ХІанз а бизза ший лоархІам болаш я Ленина указани: «паччахьалкхен ерригa устройствон цунна ду доали лакхера деиз локхе кхаччалца цу тайпарча цхьоагІон ларда тІа хьалдаь хила дезаь» (т. 35, оагІ. 97).

Массане а цхьана цаІ дола лерхІар кхоачашдар дукха къахьегамхой кхотабара ларда тІа латташ а мехкан общества дерригача вахаран доал дара уж юкъеозилга Іалашдеш а йола дуккхал из цхьоагІо я социалистически паччахьалкхен низаши чІоагІали дуккхувла хьаст. Болхлойи ахархойи цхьоагІо дІахо дегІаяра ший керт...

БУРУВ ДЕТТАРАША ТОРОНАШ ЛЕХ

ВIаьр гаьнна-гаьна яда Карабулакха мехкдаьтта доалла майдаш. Ялх я уж ерригаш а. Царех эггара гаьнагIа ярш (50 километр совгIа) Карабулак—Ачалухи, Заманкул, Серноводск яха майдаш я. ХалагIа да цига эшар дIатIадахьа, тIахьожам лоаттабе, наьха хьашташ доагIача тайпара кхоачашде.

ХIаьта а хIанз цу аз йийцача майдаш тIа бурув деттараш шоаш дергдар даь баьнаб аьл йиш йолаш да. Меловой тIоанеша шоай юкхера къайленаш хьайийлай. Лаьттан ченаш тахкара схемаш, инструкцешка диллача цу майдаш тIа яха езаш йола скважинаш дIадахача шера яьхь яьний. ХIанз оаха цига деш дола балхаш хьувкъам чуэцача хана лаьтта аладийса хьажкIа, коартол хьаэцар саннаб хIама мара дац. Цигара меловой тIоанаш доаллалуш латт, хIаьта кIоаргагIа Iочудахийтача буро «хьоалаш» тIехьаленна хIама а дац. ХIаьта, промысловикаш, шоашка оаха дIаеннача скважинаш чура мехкдаьтта хьалъувзаш а тIоглаьа бIарг къерзабеш ба, оаха дIахо фу яу хьежаш.

Кулгаш вIашка даьккха тхо а дагIац. Хоя тхона, йовз цар сагото. ВIалла царна из дага а доханехье цу гIулакха уйла еш а, оарцагIдулаш а да тхо. Шекбувла безаш бац промысловикаш. Духха хьалалехьа «цоаллагIо» хьахкхолларгья Карабулак. ХIанз оаха тоххаш латта майдаш чIоагIа беркате хила мегаш я, хIаьта кIоаргагIа «Iочукхоаьда» из де йиш йолаш а да уж тIоанаш. Геологически карта тIа яьний керда кхо майда: Закан, Назрань-Яндаре, ДаьттагIе, Яьта анализаш, тохкамо хьахьокх цар мелой тIоанаш мехкдаьттах дукха дикагIа дизе а, шерагIа дIа-кьа даьржа а долга.

ХIаьта а дика хIама цхьа хатар доацаш, эшам ца хулаш, цкъа дог ца доаддеш кора мача доагIа. Иштта да уххаза а. Духьала уттт бурувдеттараштa ца йовза лаьттаян ченаш, дукьала боах цар шоай низ, бирдения аькха сакия мара карая тугаш яц. ХIаьта а урагIе халагIа, лаккагIа зилча мухале аттагIа хул. Геологаша шоашка дIахьекхача, дIахьийхача нывкъа тIа майрра дог тийша болх халонашта дукьала уттта, царна оагIор ца булла Iема тха бурувдеттараш.

Царех эггара халагIа карнерзие езаш ер а Закана майда. Уххаза кхычадьарачерел дуккха кIоаргагIа дада меловой тIоанаш. Эггара бурув тоха халагIа болча сомаче топпара тIоанех чакх а ваьнна мара кхача йиш яц цу тIа. Дукха осложненеш кул, дIилувиц, дIабукъ скважина ствол. Цудухьа йоагIача цхьаленна меттел кхоккха колонна Iачувахийта еза цига. Иштта кхы дукьала отта а ца метта цхьа скважина теттара дIакъовла йийзар цу майдах тIа ахингахьа а кхачалехьа. Бурильни колонна дIахецаизар даьтта чено фуннагIа дарах.

ЧIоагIа фийла, сахкеташ кIоарглуш додача аьнко беча узамага ладугIа, халача уйахочоа оарцагIа воала дика лор санна оарцагIа воалаш, опыт, практика йолаш хила веза цига болх беш вола хIара саг. Уж иштта ба а ба.

Белгалъяьнна дика къахьегаш я Пыльцин Юрий Андреевича кулгалдеча № 7 йолча скважиниана бурув тохаш йоалла бригада. «Сапах» доаккхаш санна атта чакхдаьккхад цо бурув цу халача вай бийцача чIоагIача, хьамча санна тIелатача топпарах. ХIаьта а «атта» яха дош сов лай да. Цо хьахьокхац бурувдеттарий баьга хер царна цу юкъа даьнна хьоцар, набарах а тIехьа керта цу хинна уйлаш, дия са. ХIанз доакха са даьккхад цар. Керттера оперши ваьнаб — вIалла дага ца хиннача тайпара дика чуийцайб обсадни колонна. Нах кхы тIехьашка баргбоацилгы а хайна даь хургаьих из лаьтто.. Цул гаьна йоацаш цхьаькха скважина бурув тоха доладаьд хIанз. ТIехь-тIехьа дукхагIа хургьа уж.

Iоа а хьалла а, бурувдеттара скважинашна дукхьалу лаьтта кхычa майдашка а. Карабулака цIи кхы а гаьнагIа хезийта, цул сий кхы а лакха кийнлуш а лаккхара лоамашка сийнача хьунашка улла гIалгIай кьаьна ДаьттагIе. ДIанахача шерашка йукхаза дIахьекхай цо шин ченаш беркате, йIаьхий кхлара белгалонаш. ХIаьта цар йиз хинабац цунга дIахьокха, из хьаьца, чудерзаде. ХIанз сучайоала йолаеннай уж къайленаш мехкдаьттахошта юкъе эггара хьинар долеш болча каха, бурувдеттарашта. Номер 11 йола скважина лакхера а лохера а кхерий Iохьаш кIоарглуш латт.

Цу шинна майдал сихагIа «доша» аргда Назрань — Яндаре яхачо. Уххаза шинъ скважина тахкан - кхоана яхар санне хIедж тоха кийнлуш я. Номер 16 йола скважина 4200 метр кIоаргьенга мехкдаьтта хургда аьнна йоккхаш я. Цу кIоаргад тIа кхьыча бала боаьх йоаккха опыт йолча мастера коммуниста Золин Александр Петровича кулгалду бурувдеттараш. Графикал хьалха юнлаш хьайоагIа из коллектив, из скважина яьккха йоллелла деня (сохк март бетта якха йолаяй из).

Иштта «хьувкъам» кхуаш латт тха цу кердача кхаь майдан тIа. Из миштта хургба, мел хургба, мел юкъа чуэцал хургба хоо тхона. ХIанзалехьа а ала мегаргда из цхьан итт шера чуэцалла хургба аьнна. Из я укх юххерча хана салла оарцагIа пикха лердIа низ бола резерв.

ХIанз ейса лаккехьа йийцача къаьнача майдах, цар тIара а тIехьа лохьабеча, хьоккьамах доппа ала лоа сона хIанз: дукха ца яппхиш йитаяр яз из моттиг, цудухьа цхьаберашта хета мег, кхы скважина царна тIаахетаргйоацаш санна. Иштта дац из, тесса йитаяш оаха уж, 7 километрага кхачеллла тIехкIоарга дадача тIоанашка фуд хьеж. Иззал кIоаргал долаш я оаха Заманкуле бурув тохаш латта № 47 йола скважина.

ХIаьта а хоаш ма дий, кIоаргагIа мел хул цу рузкъана тIахкача халагIа долга. Эггара повкъагIа дола гIуллакх да IокIоаре ме лу дукхагIа осложненеш хулилга. ХIанз вай республике оарцагIбаьнкаб цун духьаленаш лаха. Бурув тохача хана инструмент лаьтта кIалхе тесайтаргйоацаш йола кхеста превентер араьнний. ХIана тоххаш, цун конструкци хувнаш ба мехкдаьттахой. Кастта тха конторе а кхоачаргья из. ТIаккха тIех кIоарга скважинаш йоахачарна дукха аттагIа хургда болх бе.

ХIаьта цхьаккха шийла кхы дакагIа йоацаш йола обсадни колоннаш Iочухецаш йола устройство а производствана юкъеьоргйолаш п. Из вIашагIъелляй Къилбаседа-Кавказски Iилма тохкама институте лаборатори. Вай мехка эггара хьалха тха Заманкулерча цу аз бийцача тIехкIоарача скважине йолх ба йолалургья из. ЧIоагIа аттача йоккхаргья цо из, бурувдеттараша кхераш еш йола операци. Цу гIулакхо кхы а аьергья къахьегама оасарле, сиццергда бурув тохара билхаш, сихагIа гучайолхаргья тхона лаьтта ченаша лочкъаьр ида къайленаш.

Иштта керда тороанаш, резерваш, мехкдаьтта майдаш лехаш, къаьначарех пайда эца гIорташ къахьегаш ба Карабулакера бурувдеттараш. Диллургдоацача тайпара белгалде лерхI цар В. И. Ленина юбилей деза шу.

А. ЗАНГИЕВ,
Карабулака бурувдеттача конторa геолог.

Хьалъяь йоалаш яц завод

Массехк шу хьалхагIа дийнахьа буса 45 тонн маькха изделеш арахецаргйола завод хьалъе йолайир мехкдаьттахой городе. Из дика дага деха хIама дар, хIана аьлча баха нах дукхагIа ме хул дукхагIа аш МалгIабике маькх, кхыйола изделеш. ХIаьта хIана йолаш йолча горпищекомбинатега бехархой Iалашбулаш. Керда завод кастта болх бе йолайолийтаргья яхаш, дукхаза дош деннад, хакаш йийхкай гIишлошъяраша. ХIана тIеххьара ха йиллай цар укх шеро йиълагIача квартале ца хьалъяь ляхха. Из объект хIолъеча дахи хилар тхо. Укх бехктоххамерча, езача хана хьальажи ца кхебеш балхах чуийла боалие хургба - кх гIишлошъераш, аьнна, хетар тхона.

Из иштта хилиизар. Бола беш ваьллар вернигаш а итт сог вар. Цар а кхы башха тIаргIертта къахьегацар. Керттера балхаш дукха хIама ца эшаш даь довла доахк тхо, йоах ПМК № 105 № 4 йолча гIишлошъеча участка прораба М. Дзарахова. ХIана а цхьашка йовкъаш йоккаш, пенаш хьовхаш, здениа фасад еш мара латтац. Хьалъяь иккха оаш а ка-нес. 50 кубически метр емкость йола бетони резервуар. Уж балхаш лаьрхIаний - хьогI прораба? Лоадума де хIама хилаш электрикашта, монтажникашта, хIана аьлча гIишлошъераша балхаш чIоагIа тIехьадоах. Цхьайолча хана ерригача бригада болх а сеца латташ моттигаш нийслу. Иштта, 9 марта дукха ха яьккхар каменщикаша маркхал боацаш.

ХIанзчул тIехьагIа дукха баьхаш чакхдаха дезаш я «Южтехмонтажа» монтажни участок. Завода ерригa технологически оборудовани дIоттгое езе цу керттерча субподрядни организаце.

— Ерригача монтажни балхах 30 процент мара ваьдаш оаха. Бокъонца хIама мара монтажни балхаш де доладаьдац, — йоах мастера Дудинов Ивана. Цхьабакъда хIанз а тIехь дукхха оатхалаш, оборудовани ца тоъар бахьан доладаш лерттIа дIабодац из бола. Генеральни подрядчика ПМК-105 кхоачам хиллал Iалашбац монтажникаш. ХIана а тIехь хьийтаяш эша 12 миллиметр диаметр йола швеллер. Цунца «яхьа аьнначоа» тара я керттера заказчик — Нохч - ГIалгIай АССР пищевой промышленноста министерство. Цун беха йоацаш я шин деже сопроиндыватель. Траснортерий оатхалаш кхоачашъна. Хьалха поринеш флинцаш йоацаш я, даьттанеи дрожжащеи эша бачкаш яц.

ГIишлаш хьалье мегаргьар хIана, цхьабакъда йIовхал лоаш бола ловбат цхьилар бахьан лолаш сеца латт из болх. Иштта мукх ца юъа турбаш яц. Шолал толача камера оборудовани а Iоттальяц. ХIана а хьалхара аргIан технологически линн вIашатIъелланц. Хоаш дац монтажникаш стандартни йоацача оборудованица кьаш Iалашбергба. Тух дошаду площадкаш дIаоттаяра монтажий болх сихагIа чакхбаккхара сагота эшаш йола оатхалаш тоъац.

Завода цехе оборудовани дIаоттаяра еза пханаш дIа-юха яхка еза. ХIаьта оборудовани ца тоъарех лерттIа дIабоадац из болх. Ерригача участка яхо тIабахийта бе беза болх, кхаь сого мара бац. Цаккха хьаIоаргбий болх?

ЛоархIаме, кастта болх бе болаллийта езаш объект я из. Цудухьа мел эшачунца из Iалашъяра гIулакх тIехьа ца тетташ сагото къоастаде деза. Цхьанне шолагIтоа бехк дIатIабехкаш даьсса хабараш дувцарах хьал товлургдац. Цунна вернагIъяла езар пищевой промышленноста министерство я, ХIаьта гIишлошъераша шоай бехкагIа хIама толхийтаргдац.

В. ТАГУРОВ.

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ ЛАКХДЕРГДА

В. И. Ленина юбилей сийна 100 ден ударни вахто а етта низ ца кхобеш къахьегаш лакха толамаш доах Нохч - ГIалгIай АССР промстройматериалий управлене № 2 йолча комбината коллектив. Социалистически яхь хьалхонна латта дейхараш кхоачашдара йоал низ бола стимул а хинна дIаэттай комбинате. Цо болхлой хьинар айдаьд, ерригa цар уйла производствени задании кхоачашъяра тIаерзаю. Из кхета а деш комбинате администраце, партийни профсоюзни организацеш бериггa болхлой яхьа юкъевлаб.

Хьалхара моттиг дIалецац И. М. Колобов керте латтача № 1 йолча цеха коллектив. Сменни норма 103 процентал кIезигагIа кхоачаш ца е а, планел совгIа 225 эзар кирпич арахеца а дош деннадар «75 болха дийнахь — Даьхенна 75 къахьегама совгIат» яхача девизах юбилейни вахте эттача цеха болхлоша. Задании 105,7 процент кхоачаш а еш, хIанзалехьа планел совгIа 194 эзар кирпич арахийцай. Из толам боаккхача къахьстта дика къахьийтар сацнаш коммуниста З. А. Знаевскаяс. Ер шийттлагIа шу да цо цу коллективе болх бу. Даим шийгара хьокхам телеш хьайоагIа из. Цо болх беча смена 107 процентал кIезигагIа кхоачашъяц норма. Ховча дешица, къахьегарца коллективе шин сий даьккхад нов. Знаевскаяс. ЯххагIа шу да хувца ца душ цеха профсоюза комитета председатель йолаш из хьайоагIа. Болхлой цунах беша тешам ба в. Из атта йоаца професи дукхача нъопача болхлоша Iомаьяй нов. Знаевскаяс. Цо Iомаьба производстве хьалха латта Л. В. Залевская, Л. Г. Малышева, М. П. Подзорова. Сменни норма 115 процентал кIезигагIа кхоачашъяц царех сага. Из хьахархочоа дола совгIат да.

Социалистически яхье хьалхарча мугIарашка латт 60 эзар мара ца йоагIача 33 юбилейни болха дийнахь планал совгIа 78 эзар кирпич арахийца мастерий Е. П. Глебовай, О. Н. Литвиновай сменаш. Къаьстта дика къахьег етта кирпич пишка чура хьайоахача С. А. Платова, сецнище М. В. Федосоваc. Сменни норма 120 процентага дIаккоачаю цар.

Атта бац кирпичкаьшерий болх. Цхьабакъда, боаккхача безамца бу из № 4 йолча цеха коллектив. Ала деза, цеха кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеш организационно - кхетама болх лакхача боарамагIа лелабу. Цудухьа деккараш толамца кхоачашде карагIдувл болхлоша. ВIарача хьайийнача сменни норма 134 процент кхоачашъю барт болча коллектив. Вьрача бIаь шу дуза ди хьатIакхачалехьа планал совгIа 393 эзар кирпич арахийцаш деннадар цеха коллектив. ХIаьта цо хIанзалехьа лиархIачул совгIа 393 эзар кирпич арахийцай. Ди массаза доал таргайоалаш латт юбилей. Цу дезача цIейна накъбоагIаш къахьегама толамаш кхы а лакхде лерхI комбината болхлоша.

А. ЛЬЯНОВА,
Нохч - ГIалгIай АССР промстройматериалий управлене къахьегама йоаккхагIйола инженер.

ВИРОБИДЖАН. «Дальсельмаш» заводо арахеца гусенични ход а йолаш йола шоаш лела комбайнаш дика йоаз дай нехке кхашкарча къахьегамхошта. Ялат, дуга, силосни масса чуэца лаьрхIа йолча машинаша болх геттара дика бу тIаьдача лаьтташка, балха оасарал лакха йоаши кхомен я уж.

«Дальсельмаш» комбайнаш доавол дехьа йохка кхухьийт. Уж дика могвеш я Болгаре, Венгре, Кубе, Ираке, Франце.

СУРТА ТIА: дIаяхийта хийчакх латта комбайний группа.

Г. Хренова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЗаданеI совгIа итташ трактораш хьае лаьрхIад днепровски Къулбехьарча машинашъеча завода коллектив В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна. Планал совгIа хьаьча машиний хьалхара парти хIанзале арахийцай. Уж чIоагIа езъеш дIасиний дикагIа болче кхалнаха - механизатораша.

СУРТА ТIА: Днепропетровщинерча къонача лаьтташ оахараштa юкъе лелаьча яхье котъьнна, керда трактор хьайица Покровски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза трактористка Девятко Екатерина.

А. Запара сурт.
ТАСС фотохроника.

АПРЕЛЬ БЕТТА ЧОТАХ

Советски сага вахара эггара хьамсерагIа дола цIей да В. И. Ленин ваь бIаь шу дуза ди. Цу денна некъайоагIаш берригa низ тIабахийта къахьег тха комбината коллектив. Шу долалуш 2660 эзар сома маькха продукци ара а кийца маьхальяккха дош деннадар коллектив. Бехктоххамеи доккхеи деккар да из. Коллектив дика кхетадора шин мел дукха къахьега деза. ХIаьта укх масалаша хьаьоке болхлоше шоашта хьалхашкa латта деккараш толамца кхоачашдеш хилар. Квартальни план массадолча хьокхамаша диллача 10 марта кхоачашъяьй. Задание 620 эзар сома маькха мара йоаца 629 эзар сома маькха продукци арахийцай. Иштта толамаш даьккад кийчача предукцене реализаци еча а. Иштта массадолча хьокхамашца юбилейни шера план кхоачашъяра графиках 20 ди хьалхалаш хьайоагIа комбината коллектив.

Цу толамаша доггаш айдаьча болхлоше шоаш ца кхобеш къахьег. ЦIаккха ца хиннача тайпара яхье яьнна къахьег цу цеххий коллективаша баьнча юбилей гарга гIертача укх езача хана. Ала деза, цунца цар хьинар кийлу. Хоаш малиллара, толамаш а цунга хьожаш доак. Комбинате керттерча хьокхамашца къалхара моттиг лелаю мастер нов. Лорсанова кулгалдечача кийчдеча цеха коллектив. 10 марте квартальни план 240 процент кхоачаш а еш планал совгIа 105 эзар литр вино кийч а даь маькал даьккхад цеха коллектив. Юбилейни шера, задании кхоачашъяра графикал цхьа бутти ах бутти гарга хьальъяннай ве барт бола коллектив. Цеха мастер нов. Лорсанов бакъаола организатор, кулгалхо а. Цеха организационно-кхетама болх дика вIаштIехьбаьккхаб, цхьаькха вIаьркъа яхья йоаргIоацаш массаенна саг шин-шин балха тIа дIахийсоза. Эшачунца хинахьа Iалашъю цар. ХIара болхлочун белгалъяьнна задани а, из кхоачашъяра бехктохкаш лелаьба. Цудухьа иштта лакха толамаш деха вIаштIехьдоаш цеха коллектив. Ерригача комбинате а цIи хеза ба цеха хьалхе лелараш нн. Хралатов, Шахмурзаева, Овчинникова, Безрукова. Сменни шинъ-аз норма йоанах царех сага. Иштта дика къахьег мастераша Е. Минчака, Е. Ларьмовас, С. Айзаева кулгалдеча корта ца бакъбу малараш кийчдеча, кондитерски, швейни цеххий коллективаша а. Коллективашта юкъе а белгалбаьннаб хьоккхаме къахьегаш хьабоагIа Марзиева Зина, нов. Абдаева Гудушаури, Е. Недобежина, Ахмадова Малика, Шарипова Малика, Гремон Настя, Докучаева Екатерина, нн. Шамилова, Сусаева. Комбинате дикагIболча болхлоех лоархIаш ба уш.

ГIадвуташ да шийна йиппа норма кхоачаш ца еш комбинате цхьаннха а болхло ца хилар. Шеча даьхача толамех кхоачам бац Iац хIама хьадара тIера бола комбината болхлой. Ди тIехьа чIоагIлуш йоагIа царна юкъера яхь. Укх езача хана балха тIа шийгара ледарло гучалийта лац цхьаннена а. Бетта задании сийлахь-воккха баьнча аьнча дийнахь — 22 апреле кхачашъе, аьнна, дош деннадар комбината коллектив. ХIаьта цо доахача толамашка хьожача март бутт боалахьа кхоачашъьергья 4 бетта план.

Баьча юбилейна кийчду къахьегама совгIат да из.

Р. МИШИЧКИНА.
Нохч-ГIалгIай АССР Респотребсоюза производствени комбината экономист.

ЛЕНИНСКИ ЦХЬОАГIО

терча ког гIортолгах цаI а городеи юртеи къахьегамхой политически сакхетам хаддаеза лаккбар. Ахархой идейно-политически кхетам лаккбалара процесс укх тIеххьарча шерашка дикка сихъеннай. Из балгайоал общественни производствана лоал деча, ерригача пачхахьалкхен деккараш кхоачашдеча юкъе советски ахархоша шерагIа даькъе лацарна, болхлой классацара ахархой буззамаш чIоагIдара, цар хьашташ таргадигара дикъе керда этап хьа а еллаш. Цу гIулакха боккхача лоархIаме да колхозаьй. III Ерригасоюзни съезда тIаьйна, советски ахархой вахарен къахьегамен закон а хинна дIаэтта колхоза керда Хьокхаме Устав.

Болхлой ахархойн цхьоагIо низ бола рычаг я **къахьегамхой вахара торо лаккъяр** санна дола социалистически общества лоархIаме декхар а парте толаме кхоачашдара. Из кхоачашдар бахьан долаш юртара къахьегамхой городе бахача паха дукхагIа тараласт вахара боарамга, культурно-бытовой гIулаккхаш дерга, бытерча паргIатонашка диллача. Болхлой классен ахархойн вахара боарам таргабахар, советски юртарча къахьегамхой торо лакхъялар, городан юртан юкъера экономически буззамаш шердалари кIоаргдалари хьаьхьокхаш долча гIулакхех цаI да юрта потребительски коопераце товарооборот сихха лакхлуш хилар. Юрт чIоагIа тоалуш йоагIа. Укх тIеххьарча дийнъ шера аххе колхозхоша цу гIулакхашка дIадохийтар шоаза хIана хинадаш аьнна дукхагIа хинад. Чакхдаьхад колхозхой пенсеш Iалашбар, цар къахьегамах гарантированни мах толар, цхьадараш санна дола массехк тайпара лоархIаме социальни гIулакхаш.

«Коммунизм хьалъеча юкъагIа, — йоах В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаьча КПСС ЦК Тезисаш тIа — социально цхьатара йолча оагIорахьа дегIаьх общества классови структура. Кхоачаш еш я хьаькъалцен физически къахьегача болхлоша юкъера лоархIаме башхалонаш тIа-тIа дукхагIа дIаихарах йола ленински идея».

КердагIа йолча техника ларда тIа материальни производство аIаро, къахьегама оасарле дикка лакхъяро новкъостал цу воалахьеи шаккха форме цаI йола коммунистически доалахье оттапргахьа дегIакхуалара, юрташкеи городашкеи бахача наьха вахара культурно - бытовой хьалаш цхьатарра нийсдалийтара къахьегама массен хувцара классови башхалонаш тIа-тIа дукхагIа а йоалаш цIеньь дIаяхара».

Болхлойн ахархойн цхьоагIо бокхача лоархIаме я городан юртан юкъера социально - экономически культурно - бытовойн башхалонаш дика ка а йоалаш дIаяхара, социалистически общества ерригa социальни группаш таргайнгара.

Болхлойн ахархойн цхьоагIо дIахо чIоагIъялерга хьежжа вIаштIехьдоал классаш йоаца общество хьаяра, социально-классовни башхалонаш дIаяхара декхараш толаме кхоачашдара эша хьалаш. ХIанзарча хьалашка цу процесса белгалагIа йола оагIув я производства хьалха латта культура, къахьегама индустриальни методаш, къахьегамцарев бытацареи коммунистически гIулакхаш юрта вахара юкъехкахьара дакъе болхлой класса лоархIам лакхлабадар.

Болхлой классо дикача оагIорахьара еча вIашагIа Iилмаеи техникаеи карагIдьнараш шерро юртбоахама производствана юкъе а кхухьаш, колхозни **ахаркой къахьегам тIа-тIа дукхагIа индустриальни хулаш боагIа, шин майнига диллача промышленни болхлочун къахьегам таргабоагIа** из. Юрта бахача наьха профессиональни говзалаш лаккхьяра торолаш шерлуш латт: тIа-тIа дукхагIа хул ахархоех баьнна, машинни къахьегамо техника Iомаьь болхлой. Машинаца долхан деттара говзанч хулаш латт доярих, свинаркахи птичницахи — операторош. ХIанз юрта болх беш ба машинисташи электрикаши, сварщикаши а токараши а, слесараши фрезеровщикаши.

Техника Iомаьь вола саг хIанз юрта производства керттера фигура а хинна дIаэттав. Юрта боахаме къахьегаш ба 3 миллиона 300 эзарл механизаторош, лакхереи юкъереи образовани йолаш бола 870 эзар говза специалисташ. КхоалагIа дакъа совгIа бола колхозхой лакхереи юкъереи образовани йолаш ба. Массаяра гIулакх а хинна дIадахад дукха колхозхой, кхашкеи фермашкеи болх беш шоаш боллаш кхьье а, цу ахьан хаьна вузашка, техникумашка, юкъерча школашка дешаш хилар. Цу доллача хIамаша хьахьокх, хьакъълацеи физически беш бола болх гаргабахара процессаш социально - экономически эргалонийн Iилма-технически революцеи вIашнегIа дукхагIа сихлуш хилар.

Керттера дакъа болхлой классага а долаш юртарча къахьегамхой культурно - технически боарам лаьбар вIяхха дувзадениа да. Ленина белгалдьяккхача тайпара ахархой сакхетамегIа ме хул, уж болхлошта тIехьа чIоагIагIа латташ хиларах, болхлой пачхахьалкхенна мичча бесса даь а чIоагIагIа новкъостал де лаьрхIа уж хулаш хиларах» (т. 39, оагI. 154) шин класса цхьоагIо тешаме кхы а дукхагIа чIоагI а еш ахархой идейно - политически боарам дIахо лаккбарца. ДегIаена социалистически общество йолча хьалашка коммунистически сакхетам лаккбарца, Iилман мировоззренех кхерца боле дуккхача ахархой общественни беам чIоагIлу. Юккера а парте беркате болх барах болхлой класса Iилман идеологи лоархIалуш йола марксистско - ленински мировоззрени советски ахархой уйлай чIоагIа система а хиле дIаотт.

Цудухьа аьконагIа да, юрта бахача наха юкъера коммунисташ шерра-шера тIа-тIа дукхагIа хулаш хилар. ХIанз юрташка бола беш 5 миллион совгIа коммунист ва. Цо тешал ду юрта боахамерча къахьегамхошка Коммунистически парте чIоагIа буззамаш хилара, цо къаьгга хьахьокх аграрно - ахархой дош къоастадеча, экономике, культуре, юртарча дерригача вахарен бытен овлангара эргалонаш еча, колхозни строй чIоагIъеча юкъе кулгалдара дакъ ленински партега хилар.

3.

Вай мехка дукхача шерий опыто, кхыча социалистически мехкий практика хьахьокх, **болхлойн ахархойн цхьоагIо вIаштIехьъяхар социализма ньакъа тIа еттача мехкий лоархIаме, массие юкъара закономерность хилар.** Социалистически мехкий практика бакъдаьд советски опыто хьалхаьнха болхлойн ахархойн цхьоагIон керттера принципаш яха низ болшик лайдинеи хилар. Цунца цхьана хьахьекхад хIара мехка хальдача хьалашка хьежжа уж чакхъяхара формаш дуккхача тайпара хилар.

Социалистически система мехкий хьокхамо дегаш ураоттадаь болча капиталистически дегIаухачеи мехкий болхлоша капитала Iазанах мукъабоалар дукьа лоаттабеча къовсаме тIа-тIа шерагIа кор гIортолга ю шоай хила боагIача цхьоагIонхоех — хIанзарча этапе пролетариатон цуй партен кулгал а деш революционно - хортамукъален боламера шоай лоархIам тIа-тIа дукхагIа лакхлуш болча ахархоех.

ХIана дунен тIа латтача хьала мах а беш, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн партей Совещане (1969 ш.) балгалдаьккхад, хоадамболашагIа долча тайпара монополей лоархIам лохбе, йоккхача капитала Iаьдал дIа а даьккха, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме аьттув болаш дола хьалаш Iалашдеш йола овлангара эргалонаш чаккъяха низ кхоачаргболаш бола политически цхьоагIо а нь ерригa демократически течениш вIашагIтохара аьттув болаш йола предпосылкаш хIанз вIаштIехьйоалаш йоагIаш хилар. Цу къовсаме керттера низ болхлой класс я. Цунна мара магаргдац вIаштIехьйоалаш латта цхьоагIо котолонга кхоачаe. ДегIадаьхкача мехкашка дикка кIезигбешабале я, болхлой класса керттера цхьоагIонхой къахьега ахархой ба.

Дунен тайп-тайпарча районашкарча революционни болама опыто, белгалдоаьхар Совещане, хьахьекхад, бокъонца йола социальни прогресс бахьан долаш империализмана духьала лоаттабеча къовсама ахархой дикагIа юкъеоаьра эггара тешамегIа бола нийъ — из царнеи болхлой классеи юкъе чIоагIа цхьоагIо оттаелга хилар. Духхьал болхлойн ахархойн цхьоагIоно йиш хулийт хьамийкортамукъален революцеш шоаш черхIар чаккадаккалца дIавахьа, колониализмах юхедисараш цIендаь дIадаха, социализмага хьош бола нийъ дIубеннагIеи лаьрхIар кхоачашдергдолаши хилийта.

Марксизма - ленинизма идейни моастагIаша дорха духьаленаш ю болхлой классеи ахархойн цхьоагIон хьакъехьарча Ленина хьехамна. Дуккхача «теорей» автораша йоах, хьалхьла лелаю низ а берригача къахьегамхошта керте латташ а хила йиш яц болхлой класс, «атомни замалахь» из дакъа кхоачашду Iилма - технически интеллигенце. Цу тайпара цар хариду империализмана духьала лоаттабеча къовсаме ахархойн общества кхыйола прогрессивни элементаши шийна гонахьа кхотабе ниа кхоаддаш болхлой класс хилар, харибу болхлойн ахархойн цхьоагIонех бола ленински хьехам. Цхьаккханеша хьалхатет пролетариатагальара политически кулгал эшаш бац хIанз ахархой кхап йола «теори», ахархой духьала уттабу пролетариата», «дунен юрт» «дунен городаь». Цу тайпара кхы а хариду империализмана духьала лоаттабеча къовсаме кулгалдара дакъа болхлой классаттен социалистически системагеи хилар, харцъю вахаре баинъ а хинна дIаэтта болхлойн ахархойн цхьоагIон идея. Кхы нинъ лелабеча «теоретикаша» йоах, хIанзара болхлой класс дикалтакъа дегIаагIац, социально-политически дегIахара хIалхарча лагIа тIа я из, хIаьта ахархой революционни гIулакхаш чакхдаха дезал доацаш бола реакционни низ ба. Из дерригa а цар дунц, Советски Союз, болхлойн ахархойн цхьоагIонах кор гIортолга а еш, аьттонца коммунизм хьалъяш йоалаяча а хIаьта вежарашка дола дукха мехкаш социализма лардаш хьал аь а даьнна, дегIаена социалистически общество хьалье доладеннача хана!

ВIарча цхьа цхьоагIо а нь болхлойн ахархойн кхотабарах йола ленински идеяш хIанз чIоагIагIа хьаллецай миллионаш болча къахьегамхоша. Вай моллн дунен ерригa социалистически системаш дегIаахарга хьажжа тIа-тIа къаьгагIа ме мабарра хьабелладу ленински принципий ларда тIа латтача цу йохаргIоацача цхьоагIон Iалаьмате боккха политически социально - экономически лоархIам. Социализма мехкий, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама опыто хьахьокх, болхлойн ахархойн цхьоагIо социализмаи коммунизмаи хьоснагIа дунена революционни эргалонаш яр дукъа пролетариато, берригача къахьегамхоша лоаттабеча къовсамера низ бола герз хилар.

В. КУЛИКОВ,
исторически Iилмай кандидат.

РУМЫНИ. «Ленина цаькъагIа» — иштта цIи тиллай Ильфай уездерчу Луйка ихача юртарчу юртбоахама кооперативах. Из ба дуккха доалъоли я долаш бола боккха боахам. БIарг ма кхоачча дадача пул хий дехкача кхашка, огородашка, хьайбош леладеча фермс къахьегаш ши эзар совгIа саг ва. Ший доалаль дукха техника я кооперативa. Шера шера лакхагIа хул ялатийнен силосан лаьрхIа дIшийначе хьажкIай, баьцалларий, кхыча культурай хьувкъам, дуккхагIа йоах шура.

Общественни рузкъа вассамдувларца цхьана ихерхой цIагIа доагIа шортта беркати культурен. Ялх шу хьалхагIа массанахьа я чуйилла пьппаяр юрта электрически сердал. Хьайбаш леладераш-та дика гIонча а хиннай электроэнергех. Шоай радиоузел я кооперативе. Дуккхача цIеношка телевизораш, радиоприемникаш я. ХIапа бIаьстан юхье кхаьнка лечa балхашта кийчлуш ба кооператива членаш.

Сурта тIа: удобренеш кхашка дIакхухьаш латт.

Алжерпресс—ТАСС сурт.

ДЕШАРХОША ЮБИЛЕЙНА

Сийлахь-воккха баьчча Владимир Ильич Ленина ваь 100 шу дизара кийчо е йолаеннача денойка хьахилар тха, Грозненски № 25 йолча юкъерча школе комсомольски балха керда формаши методанаш. Царех цаI я Ленински зачет. Школа берригача комсомольцашта кIоаргга Iомаю баьчча теоретическа тIехьале, Ленина хьийххача тайпара общественно-пайдане гIулакхаш довза а уж кхоачашде а Iомалу.

ХIара четверть чакх массайоал ленински зачета итогаш ю школе. Атта дац тха школе ленински зачет дIаяла. Дуккха дика гIулакхаш карагIдаьнараш мара списка юкъе бахийтац. Бехктокхаме болга а хоаш бу шоай болх Ленински зачет хьаэцара вIашагIъелаьча комиссе. Цунна юкъе ба партен комсомолен ветеранаш, масала В. П. Еремин, Э. Н. Бутенко, В. И. Кочеудов, И. Н. Гетта, цул совгIа школа комсомольски комитета членаш а.

Дуккха дика гIулакхаш да комсомольцашта кхоачашдаь а хIанз кхоачашдеш а. Ленина юбилейна хетаь тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах. Дукха ха яц тхаьнига шин Iилман теоретически конференци хиина. Уж яр укх темаех: «Ленина кагирхой», «Вооруженни восстане Ленински план». Школе болх беш я «Глобус», «Сон зан», «Воинствующи атеист» яха клубаш. Цу клубаша чакхйоахача мероприятеша горо хулийтт дешархошта - дукха довзийта. Масала, къовса Iомбала, шин-шийна хетар эла, юкъарча гIулакхашца дIаэ, иштта кх. дI. а.

Кхыча школашка а тIехь юваш я тха «Воинствующий атеист» яха клуб. Цига кийчбу кхарталашка пропагандисташ хургбараш. Геттара дика вIаштIехьбаьккхаб берригa а болх клуба кулгалдеча педагогически института преподавателa биологически Iилман кандидата Е. П. Каниацие. Гуш да из пе дIадоладаьча гIулакхах дог лазаш волга. Цудухьа иштта дика болх бу цу клуба хIара члено.

Иштта дика болх беш я тха «Интернациональни доттагIала» клуб а. Массане а теркам тIаозаш да дукха ха йоаццаш цу клуба юкъе беагIача комсомольцаша кийчлаь фашистски Германи эшаь 25 шу дизара хетадаь стенд. Гуш да из кийчдеш дешархоша цIенхаштта уйла яьлга, дикка къахьийгалга.

Къаьстта ювцаргья аз тхоай школера В. И. Ленина музей. ЧIоагIа къахьийгар дешархоша из эггара хьалха вIашагIйолла дагa лехача дена. Наьхачарел дикагIа хилийта беза бар тхоай музей. Цудухьа наггахьа мара нийслуш йоаца материалаш лаха лаьрхIар оаха. Уж Iелашъеш дукха къахьийгар. Дуккханахьа хила дяйзар. Болгаре, Чехословаке, Венгре бахача доттагIашта а дика новкъостал диp тхона цхьаьца йола материалаш гульеш.

ХIанз тха музее В. И. Ленина дукха письмоши копеш да. «Искра» яхача газета хьалхарa номер я. Наггахьа мара кора ца доагIа фотографеш да В. И. Ленина вахар, цун революцинни гIулакхаш дувцаш дукха стенд ш да. «Масала, В. И. Ленини революция», «В. И. Ленини музыкен», «В. И. Ленини бераша» кхыдараш. Лакхерча классашкарча дешархоша кийчдаь да «В. И. Ленина образ советски писателий произведенешка» яха Iалашмате хола альбом. Цул совгIа А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов, Л. Н. Толстой санна бола укх дуней тIа цIи хеза писателаш бувцаш, вай республика, цул къахьегама Турпалаш бувцаш а да альбомаш. Цу альбомашка хьежаш цар тIа бувцача дикача наха тара хила гIерт тха дешархой. Уж деррега дика гIулакхаш де а дика деша а вIаштIехьдоал тха школа комсомольций. ХIара отряде болх беш я успеваемость лакха хилийтара тIехьа къовсам лоаттабу штабаш. «Шиъаш йоаца ков» яха цIи яккхара къовсамаш лоаттаду. Цу деррига а шийа хьокхамаш гойт. Цхьаьккха а комсомолец вац тха школе дешара тIехьаусаш. Иштта деша Iомабу цар шоайла эIамагIбараш — школе баьхка дукха ха йоацараш.

Цул совгIа подшефни школа я тха. Оаха шефство лелаер Пригородненски школа я. Кастаста хул тха комсомольцаши пионераши цу школе. Царна лаьрхIа тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах масала, конференцеш, салоIама я тематически а сайреш, тайп-тайпара собранеш.

Тхона ихье а баьнна дешара тIехьабусараш хургбоацаш къовсамаш лоаттадеш ба цу школера дешархой а. Ленина 100 шу дуза ди хьатIакхача дукха ха йиса-йоацача хана тхоай дика гIулакхаш цхьа а дуккагIа хилийта гIерт тхо.

Л. ДЗАУРОВА,
Грозненски № 25 йолча юкъерча школа дешархо.

АХКАНАРЧА МАРШРУТЕГIА

Таргакхоачаш латт дукха нах отпуске ахо бодалургбола ха. Отпуска деношка мичa гIоргва уваццево чIоагIъе? Муъа ши да сакъердаэсгIен хозагIен хургйолаш мича довккхаргда?

ХIанзэ а ден цу хаттарашта дала жоп лехаш ба эзараш грозненцаш. Къахьегамхоштa долча новкъостала оарцагIбоал облсовпрофа туризмо гIулакхашта йолча советерча экскурсионни бюро болхлой. Тхьаь итт гаргга маршрут къовстаяй цар, хIаьти цареx хIаржр ши-ший тайпара чIоагIа сакъердамс а я.

БIаь гаргга квалифицированни экскурсовод кийчбаь. СалаIа болхарашта автотранспортни организацеша кийчъаь кIаьла автобусаш я.

Сакъердамe дукха хIамаш Маргагургда Нохч-ГIалгIайчен столице гIолла гIош экскурса бийча. Хоаш да, Грозный Къилбаседа Кавказе йоккхагIйолча городех цаI хилар, цудучьа цига ладахача хIара сага лоп республика йовла а белгалагIа йолча моттигашка хьажа а.

Укх юбилейни шера грозненцашта чIоагIа хьашт доаш хургья Владимир Ильич Ленина цIерца юплакха маршрут. доккагIдолча ноахала революционни тIамаш, къахьегамен сийлен событеш йовзар граждански тIемо шерашка ХIча ШIоча Эскаро тIом баьча моттигашка гIолла лелар.

ДIаьхий да республика лоамаш районнийа Iалам. Дарм Ведана Къозаан-Iам тIа, Сержень-Юрта, Мужеча, Советски ухача автобусаша вай мотка хьача моттигошка кхоачашсргва. Масала. Грозера Советске йода маршрут Шерипов Асланбекан Гикало Николаен отрядаша тIом баьча моттигашка гIолла чакхъьргьа. Экскурсанташта бIаргагургда граждански тIом болча хана повстанчески эскара штаб чухнина Шатойрча крепостах юкъедиго гIиреш.

Цен санна латтача лоамашагIонна баьккхача готтача новкъа гIолла гIоргья шун автобус. Шоана бIаргагургда лоам тIара чуукхаш хий, лоамашта юкъе тийххи лIаьш, лакхача лоамашка гIолла хьувлаш уралъелла готтига наькъи такилаш. Цикъ кхоачалучча шира моттиг я гобаьккха латтача бIаьриига, йоккай, вестой гаьнашта юкъе тIаьнинa дахни сийна бун а йолаш салаIа баьха - дика моттиг я!

Сакъердаме ба Назране, МалгIобика, Мужеча, Оалкама хьош бола пикъ. Наькъа арабаьннарашта бозаргба вай мохкахоша Тийрка йиста Советски Iьадал оттадар дукъа доттабаь къовсам Шо хьожаргда бIаьш шераш хьалхагIа вайнахь хиннача бIоянашка, гIалашка, Серго Орджоникидзе музее гIоргла. Эггара къокагIа болча городe Назране кхьачча шоана бIаргагургьа укх тIехьарча шерашка цига хьаллаь йоккхий предприятеш. Бурочара кIаькхара крепость. Татаро-монгольски ордаш цига кхаьча хилар хойташ дола Пхьилекъонгий-Юрта тIехьашкарча гув тIа дагIача шийт тайпарча памятникага — БоргIа кашага хьожаргда шо.

Дог тоха ца луш хьожалургвац МалгIабике гIолла йодача маршрутага. Цига сургьа шоана Советски Эскаро немецко-фашистски гIаьралоцца лира тIемаш даь моттигаш. Экскурсоваш дувцарьде шоана Кавказе гитлеровски полчицаш йохаярa истори. Къона турпал грозненец Мордвинов Володя дагаволаш сий дергда экскурсанташа цун памятника юххе.

ХIаьта а, Нохч - ГIалгIайчен хоьдениш села йоккхий кхе а, цхьан метте сатем йоацаш хIамачна духтIабовлара тIакхувша бола эзараш нах лоаллахарча республикай городашкен районашкен ух.

Шоай тайпара хоза а сийна Iамара долча Баксански Цейски цIожешка йолка маршруташ. Наькъа баьнарашта довзаргда Черкесий - Балкхарой, Къилбаселеа-ХIирий, Ставропольски крайя истори а цига белгалагIа йола моттигаш а.

ХIаьта Теберда - Домбай, Терское Приэльбрусье! Из ба ширача лоамий, лакхача дийхка хьуний мохк. Ужжамо хоза моттигаш, цу тайпара товдеша Iалам корадоагIаргдаш кхыметтел Швейцаре а. Иштта оал цу моттигашка кхиначо. Цига бахи цIа мел баьнарашта хетар цаI да. ЛаьрхIа салаIара, туризмана, спорта йича санна я Эльбруса горахье. БIаргIа ца отташ кIай лоамий босеш ица бола хьуиаш.

Сакъердаме йоаши из Махачкала, Баку, кхыча городашка ер йода экскурсеш а.

Я. БУБНЕНКО.

Дукха ба Назарен района самодеятельность дуккхеза кагирхой. Шоай балхах мукъа йолча хана репетицешка кхул уж. Дог гIозлоаккхеш яр цу района самодеятельноста артисташа республикански VIII-ча хьажаре хьалъекхa художественни номераш.

СУРТА ТIА: хьалхара коллектив, хьажара дипломант.

А. Сергеева сурт.

МАШИННАЬКЪАХОША 'ЛЕРХI

Тха депо къахьегамхоша дог раьза а хиннa хьаллаьцад В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна укх шера 11 апреле массови коммунистически субботник чакхдаккха аьнна йола московски хьалха латтача предприятей почин. Цу денна хIанзе а кийчо еш да тхо. Оахоша оттаяь тхоай де дезарий плаи массайолча цехашка, бригадашка машиннаькъахошта юкъе дийнай. В. И. Ленина ваьча денна хоза кулг теха депо кол карт цхьалха даккхарца, дика къахьегама толамаш дахарца, къахьегамхой политически сяхетам лакхбарца накьадаха лерхI оаха.

Субботникаш-м укх бетта шоаза даьд оаха, цхьабакъда 11 апреле оаха де лерхIар боккха лоархIам болаш а да. Депо кол цIендарал совгIа зизаш кIотаргий баьцовгIаши дIас. 150 га дIайогIа, депо нIаврашта, гIандашта, карта басар тьеха, кIир тоха, спортивни площадкаш е, предприяте плана тIа белгал ца яьча ТЭЗ ихача сежена профилактически ремонт е, топливопровода лаьрхIа харшаш даха, топливо раздаточни стойкаш оттаен турбаш иккеи иштта дIахо. Уж балхаш дергдараш хIанзе а белгалбаьб депо хIара балха участке. Цул совгIа цу дийнахь шоай графиках бола беш хургба тха машинисташ, токараш, сварщикаш кхыбола техниески болхлой. Цу дийнахь цар эзараш тонкаш халкъа боахама мукъ тIаболa итташ составаш дIатъе югаргья.

Къаьстта бехктокхаме а лоархIам болаш а да промывочно-пропарочни станце коллектива цу дийнахь хьалхашка латта дехкараш. Царех тийша да цIенъяь цистернаш хиннахва мехкдаьтта продуктанка хьалъэара балкаш. Из хета а деш хIара цистерна обработка а а ех сахьат хьалха арайяха дош денид цар. Иштта дукха ди тийши технически хьажара пункта болхлоех а. Цудухьа пар а лаьрхIад ехаьа вагонаштен цистернаштен ремонт сидки дикен яра чотах планал совгIа итт цистерна мехкдаьтта продукташ чуетта дIаяхийта.

Эггара кIезигагIа лаьрхIача цу дийнахь машиннаькъахоша къахьийта даьккха ахча пятилетка фонда юкъедахийта лаьрхIад оаха.

ХIанз субботника хьинаре хийчо еш ба машиннаькъахой.

В. РАКИТОВСКИЙ,
Грознерча Локомотивни депо партнома секретарь.

ДЕШАРХОЙ САЙРЕ

Из ди хьатIакхачарга чIоагIа хьежаш бар Советски района Итум - Кхаларча юкъерча школа дешархой. Къоначa турпалий вахари цар гIулакхаши дувцаш йола стендаш, фотоальбомаш кийчдеш кIезига къахьегандар цар. Шоай сийрда вахар бахьанца байначa къоначa антифашисташта хетаяь сбор хилар школе дукха ха йоацаш. Къона турпалаш М. Калат, В. Дубинин, Л. Михенко бувцаш стихаш йийшар пионераша, иллеш даьхар.

Дукхача дешархоша дакъа лаьцар «Сона бIаргагу дуне» яхача берий суртий Дуней халкъашта юкъерча конкурсе. Шоай сборе массанена а дIахоаш дийшар дешархоша Молдавера, Болгарера, кхыча мехкашкара шоай доттагIашкара даьхна каьхаташ. Юххера а школа самодеятельни коллектива концерт оттадир.

А. МАЗАЕВ,
дешархо.

ГАСТРОЛЕ ДОЛХ ЦIОКЪАШ

Нагахьа команда раьза хуле тамаш я тIалетташ чарч, цIокъаш, маймалаш, жIалеш, говраш, кхыдола хьайбаш а долаш долча кемина форда тIа гIолла гаьнна наькъа яха. ХIаьта цу тайпара пассажираш бар Ленинградски портера ара а даьлна, фордаш тIен океанаш тIен гIолла гаьнарча наькъа Аргентинагахьа дахача «Альметьевск» яхача теплохода тIа хиниераш. Март бетта Буэнос Айресе хьаела СССР Пачхьалкхен цирка ворхI бетта гастролеш, хIаьта теплоходаца дIабахийтаб цига дакъа лоацаргдараш — кагаIомадаь дика хьайбаш.

Уж бIаргагургда Аргентине дайна цаI еш, Чиле, Перу, Эквадоре, Венесуэле, Колумбе.

(АПН).

ДИКАЧА ГIУЛАКХИЙ КНИЖКА

Дика гIулакх ла КПСС Ленински раймоке дIадоладаьр «Ленински къахьегама вахта эстафета» яха книжка леладу районе. Книжка тIа дIаязду района промышленни предприятей, боахамий, учреждений коллективашта 1969—1970 шерашка карагIдаьнараш, производстве хьалха латтарий цIераш. В. И. Ленина юбилейна кийчду къахьегама совгIаташ.

ХIанзе района тхьаь итт гаргга предприятей коллективаш дIаязъяй цу книжка тIа. Царна юкъе да коммунистически къахьегама предприяте Грозненски ремонтно - механически завода, «Красный молот» завода «Соляьбашкалларий» совхоза, «Грознефтеразведка» треста, Нурадилов Х. цIерагIча, Нохч-ГIалгIай драмтеатра иштта кхычар рапорташ.

Из книжка В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди тIа кхаччалца леладе лаьрхIад районо.

С. ВЕРДОВ.

КУЛИНАРИЙ ШКОЛА

Урус-Мартане хьайийллай кулинараш кийчбеш йола школа. Цига дешаш ба лаккхера классаш чакхъяьха йохний мехкарий.

Цу школана шефство лелаю Урус-Мартана района болхлоша. Дая хIама кийчдара технологи Iомаю курсанташа. Производственни практика лертIа чакхъяьккхара царна новкъостал деш ба опыт йола повараш.

Укх шера апрель бетта дийша баргба уж. Юрта потребительски кооперацe юкъарча кхачан организацешка болх бергба хургболча кулинараш.

С. ВОРОНИН.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолаен Грознен, хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къилбаселамалхбоалехьаре гIаьххьеча бораме мух а хьекхаш ха хила е фегаре температура республике гIолла 10—15, Грозне 12—14 градус йIовхал йолеш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доалаш, лостамаш хувцаш гIийла мух а хьекхаш ха хила а фегаре температура бийсанка 6 градус йIовхалгаре 1 градус шелалга кхоачаш деношка 8—13 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ЛОАЦЦА ХОАМАШ

БУДАПЕШТ. Моаж мукъаблыккхачча гIехьагIа дIадахача 23 шера миллиои совгIа керда квартира хьалъьяй Венгре. Цу юкъа кердача квартирашка баха хайшаб 3 миллион совгIа нах — ВНР-рча берригача нахах 30 процент гаргга. Алкха дIадахача цхьаи шера республика городашкен поселкашкен хердача цIеношка цухайшаб 62 эзар дезал.

БУХАРЕСТ. Румынски промышленносте хьаьча хIамашта тIа - тIа дуккагIа тел совгIаташ. Дукха ха йоацаш Лейпциге хинначa ярмарке дошо медаль сийнай, масала, превентора — буруп тохача хана чура арауххийтача мехкдаьттахи газахи скважина лоразяра устройство. Из хьаьий Плоештерча мехкдаьтта оборудоване заводе. Кхоъ доши цаI дотои медалаш яьхай изобретенеша Вене хиннача Дуней халкъашта юкъерча бIаьстан юкъерча ярмарке. Царна юкъе — гранулированни удобренеш тесса машинеи керамически хIамашта басар хьокха автомати.

СОФИЯ. Болгаре шерре кийчо еш латт В. И. Ленин ваь 100 шу дизара. Партийни дешара сете ленински балхаш Iомаду, деназа дешна хетаь сайренаш, фотовыставкаш ю. Ленинизмах леьна шеррача аудиторена хьалхашка докладаш ю, лекцеш еш дикагIа болча пропагандисташа.

ЛОНДОН. Англе промышленни райоиерча — Мидлендерча коммунистически кхыча прогрессивни организацешка шерра программа оттаьй В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаяь чакхйоккаргIолча мероприятей. Программана юкъе доагIа лекцеш ешилга, дуккхача нахаца митингаш, конференцеш, семинараш елга.

КАБУЛ. Укхаза хьакхайкадаьд юбилейни Ленински комитет вIашагIъелла хилар. Цунна кулгалдеш ва вовзаш вола афгански пачхьалкхени общественни деятель, сената председатель Абдул Хади Дави. Юбилейца дувзаденна выставкаш, семинараш, общественноста викалий собранеш е лаьрхIад.

БЕРЛИН. ФРГ канцлерах В. Брандтаха Эрфурте ше кхетар пайдана дар аьлар ГДР Министрий Совета Председателя В. Штофа. ГДР телевидене яьча интервью тIа В. Штофа белгалдаьккхар, хIанз вIашагIкхийттана хана а кулгаш яьде йиш йолаш дар шинна а германски пачхьалкхена юкъе дуней халкъашта юкъерча - правовни ларда тIа хьалтарпарча бокъонегIа дола гIулакхаш оттадара хьажъелха ГДР-о еннача договор проектана вына. Цхьабакъда, бонски правительствана керте латтар цу гIулакхаш кийча вацар.

БОНН. (ТАСС). ФРГ канцлер В. Брандт ГДР Министрий Совета Председателаца В. Штофаца вIашагIкхетар «ца хилча дартдоацаш пайдане» лоархIаш мах бир Германски коммунистически парте правлене Президиумо. Шо яьча заявлене тIа ГКП правлене Президиумо белгалдоаккх, ГДР дIа а яьккха, из малхбузенгерманска йоккхача капитала кIал оттае гIерташ Бонно 20 шера хьийга къа довра маIан долаш дар Эрфурте вIашагIкхетар, ахаш.

ЛОНДОН. Рейтера агентства корреспондента Пномпенера беча хоамагIа, камбоджийски столицера керттера правительствени зданеш танкашка лораеш я, улицашка гIолла бIарг лоькхаш лелаш бIухой ба, городе мел дола хIама сатийна деле а. Пномпенера вахар ший дерригIа лел. Хьайийлла латт тикаши коммерчески предприятеши. Юхаметтаоттадаьд арахьарча дунешца Камбоджа телефонии телекоммуникационни бувзамаш.

Цунца цхьана, агентства беча хоамa тIара хьагуш дилчох, Камбоджа аьттехьара низаш шоай курдаь Нородом Сианук Камбодже юха воагIаргвоацаш дола хIамa де гIерташ да.

НЬЮ-ЙОРК. «Чикаго дейли ньюс» яхача газета корреспондента Д. Маккартне Сайгонера беча хоамагIа, цига шерра дувцаш да, американски ЦРУ-с «камбоджерча событешка белгалара дакъа лаьцад», ахаш.

Сенатор, демократа Джордж Макговерна хьакхай к а д и р, «Пномпенера хьалхагIа а меттахьа доацаш хIамаш ухар, Камбоджера аьттехьара низаш хьалдацера тIаерзаяь операцеш чакхйоах США-с цу жехка» ахаш.

НЬЮ-ЙОРК. Американски кепайовзоно деча хоамегIа, укх тIеххьарча деношка Сиамски заливе массеи американски тIема кема дахийтад Пентагоно. Ассошиэйтед Пресс агентства белгалдаьхачох, Камбоджана гонахьарча дуней халкъашта юкъерча хишка 9 кема латт, цхьа десантий кемеи «Терпер джой» яха эскаршшн гоашка а долаш. Цу эсминца во цIи хезай 1964 шера августе Тонкински заливе хиннача провокацеча юкъе дакъа лаьца хилерах.

(ТАСС).

Къулбехьен Вьетнаме американо - сайгонски бIуна духьала дIатIа гIерташ толаме тIом беш я Къоргамукъален Халкъа гераашцерча шизий отрядаш. Дожхий деназ хул противника.

СУРТА ТIА: карателий позяцешта лов чудеш ба патриоташ.

ВИА—ТАСС сурт.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО

23 март

6.30 — Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.27 — «Сердало» газета обзор. 7.37 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.20 — «Ухказара дIалоладу Росси» Ульяновски радио передача. 8.40 — «Ильич ваьхача моттиге» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Сийлахь-воккхача Ленина вайна никъ сийрда баьккхаб. Ульяновски радио передача. 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Волга тIа хилаь да». Ульяновски радио передача. 17.15 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.30 — Ленинах, партех, Даьхенах долча нохч-гIалгIай иллей концерт. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

25 март

6.30 — «Юрта Iуйре» (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.27 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.20 — Балов. Поэма. «Кабардино - Балкария» 8.45 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарга. «Сийлахь доккхача вахара шеда» (нохчий меттала). 16.15 — Ашараш. 16.25 — «Прогресси опыт» яха радиожурнал. (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Хьамаь ду Грозненски медицински училище общественни редакце. (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къонах» (нохчий меттала). 20.00 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал. 20.30 — Ашараш. 20.45 — Москва.

24 март
ТЕЛЕВИДЕНИ

17.55 — Передачай программа. 18.00 — Дешархошта. «Осевая симметрия на плоскости» яха фильм. 18.20 — ГIулакхаца чIоагIдаь дош (нохчий меттала). 18.40 — Телекерададараш (гIалгIайи, эрсийи метташка). 19.05 — Хоамаш. 19.10 — Юртий къахьегараш — Ленина ордена кавалераш. 19.20 — Къовсама я толама я боккха никъ. Дуки парте ветеранаша. Карпова А. С.. 19.30 — Творчески кхолламаш нах. Кинорепортаж. 19.40 — Шоана, бераш! 20.00 — Передачай программа. 20.05 — А. Н. Островский «ТIеххьара тийша болх». М. Ю. Лермонтова цIерагIча театра спектакль. (нохчий меттала доаккхаш).

25 март
ТЕЛЕВИДЕНИ

17.55 — Передачай программа. 18.00 — Граждански оборонах лаьца. 18.15 — Документальни фильм. 18.35 — Юрта вахар (гIалгIай меттала). 19.05 — Телекерададараш (нохчийи, эрсийи метташка). 19.35 — «Вахарера моттиг». Киноочерк. 19.45 — Дунешъюкъера хоамаш. 19.55 — «Дицдаланаш бац» художественни фильм. 21.25 — Передачай программа. 21.30 — Хоккейх доазара дуней халкъашта юкъера чемпионат. ЧССР — Шоеция. Шовера передача (ЦТ).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийна вахарен, культурен, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамийи письмойи отделий — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ02120. Заказ № 1739.